ВАСИЛИЙ ПРОТАСОВ 260 ГА ХАДАБА

Иимэ түрүүшүүлһээ таряа хадагшад бултадаа жэшээ абагты

Дүрбэн нормо алгадгүй

Манай Борьёогой совхозой механизаторнуудай хүдэлмэриин 5 үдэрэй туршада бухы тарягаа хадажа дүүргэхэ, мүн табан үдэр соо баалнуудые суглуулжа, сохижо дүүргэхээр шиидэһэн тухай газетэнүүдэй хуудаһан дээрэ бэшэгдээ һэн. Үдэр бүри нэгэ хахад, хоёр нормо дүүргэхэ гэжэ комбайнер бүхэн үндэр уялга абанхай. Жэшээнь, СУГТАА ХҮДЭЛДЭГ АЛЕКСАНДР ТОКАРЕВТОЙ ТАБАН ҮДЭР СОО 650 ГЕКТАР ШЭНИИСЭ ХАДАХА ГЭЖЭ УЯЛГА АБАНХАЙБДИ.

Энэ жэлдэ «ЖВН-10» гэжэ жаткаар түрүүшынхеэ таряа хадахамнай. Хадалгада орохынгоо урда тээ иимэ жаткые комбайнайнгаа урда хабсаргажа, һайса хүдэлгэжэ, туршажа үзэһэн байнабди. Удаань тарялан дээрэ гаража, агрегадаараа таряа хадаад туршаабди. Энэ һуралсалнай саашадаа ажалдахадамнай ехэ туһа хүргөө. АЛЕКСАНДР БИДЭ ХОЁР ТҮРҮҮШЫНГЭЭ ҮДЭР 105 ГЕКТАР ШЭНИИСЭ ХАДАЖАРХЕОБДИ. Хойто үдэрынь үшөө ехые хадаха гэжэ һанаһан байгаабди. Харин бороо орожо, һаад хэбэ. Тиигэжэ хоёр үдэрһөө үлүү сагта 260 гектар таряа хадабабди.

Энэ жэлэй таряа хурялга хүндэшэг эрхэ байдалда үнгэргэгдэхэнь хэбэртэй. Юуб гэхэдэ, синоптигууд бороотой үдэр олон байха хэбэртэйгээр мэдээсэнэ. Тиигэбэшье һаань, сэлмэг үдэрые хэрэглэн, һайнаар хүдэлхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Токарев бидэ хоёр сэлмэг үдэрнүүдтэ үдэртөө 15—16 час соо комбайнһаа һалангүй хүдэлхөөр бэеэ зэһэнхэйбди.

Хадалгые түргөөр дүүһаха талада комбайнуудые бүлэг бүлэгөөр ябуулжа ашаглаха арга ехэ туһатай. Иимэ арга бидэ мүнөө хэрэглэнэбди. Жэшээнь, нэгэ загуунда мантай сугтаа комбайнернууд Зайцев, Саттаровай агрегадууд хүдэлдэг. Игэжэ сугтаа дүтэ дүтэ ажаллахада һайн, хүхюутэйшье байдаг. Элдэб ушарай тохёолдоо һаа, бэе бэедээ туһалалсаха аргатай байдаг.

Уридшалан таахань бэрхэтэйл юм бээз. Тиигэбэшье һаань, Токарев бидэ хоёр мүнөө жэлдэ совхоз соогоо түрүү һуури эзэлхэ хүсэлэнтэйбди.

В. ПРОТАСОВ,
Зэдын үйлэдбэриин управлениин Борьёогой совхозой комбайнер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнер В. Протасов.

А. Истоминой фото.

ЭХЭ ОРОНДОО—ТҮРҮҮШЫН 200 ЦЕНТНЕР ТАРЯАН

Хурамхаанай совхоздо түрүүшын 1000 га таряан хадагдаа. 240 гектарта баал суглуулагдаа. Түрүүшын 200 центнер ороо-һон гүрэндэ тушаагдаба. Эрхим комбайнернууд О. Раднаев, Ж. Гармаев, Г. Цыдыпов гэгшэд тус тустаа үдэрэй 40—45 га таряа хадана.

БАРГАЖАН. (Телефоноор абтаба). Үргэн уужам Хүнтэймнай талада трактор, машинануудай үдэр, һүнигүй хүнхинэлдэхэнь таһархаяа болинхой.

Мүнөө үйлэдбэриин управлениин олонхи ажахынуудта таряа хадалга, хуряалга түлэг эхилээд, механизатор, таряашадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй эршэ хүсэ үдэрһөө үдэртэ улам шангадана. Нёдондо Баян-Голойнгоо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо «СК-3» комбайнаар 950 гектар таряа хадажа, хуряажа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн комбайнер Бубей Дармаев байгша ондо баһал 1000 га таряа хадахаб гэжэ уялга абаад, управлениингээ механизаторнуудые мүрысөөндэ уряалаа юм.

Тэрэнэй үнэтэ үүсхэлые һайшаан дэмжэжэ, мүнөө Хурамхаанай совхозой комбайнернууд Очир Раднаев, Жаргал Гармаев, Пансан Очиров гэгшэд нэгэ бүлэг боложо хүдэлхэдөө, тарянда ороһон түрүүшын үдэрһөө ехэ бүтээсэ түйлана. Тэдэнэр ургаса баал болгон сабшахаар түхеэрэгдэһэн «СК-3» комбайнаар тус тустаа үсөөхэн үдэр соо 200—220 га шэниисэ хадаад байна. Мүн эндэ шадамар бэрхэ механизатор Гарма Цыдыпов «ЖВН-6» жаткатай комбайнаар 19 га сабшаха даабариин орондо, үдэрэй 40—45 гектар таряа хададаг болонхой. Тус совхозойхид бүхыдөө 1000 гаран га шэниисэ, хара таряа баал болгоод байна.

Ургасаяа амяарлан хадажа эхилһэнэйнгээ һүүлдэ уданшьегүй баалай хатажа, ороһонойнь хүсэд эдеэшэхэлээр суглуулан хуряажа захалаа юм. Мүнөө бүхыдөө 240 га газарта баал суглуулагдажа, түрүүшын хэдэн зуун центнер ороһон тоог дээрэ буугаа. Баал суглуулжа сохилгодо үнинэй комбайнер. Социалис Ажалай Герой Чоймпол Бадмаев эрхим ажалаараа шалгаржа, хоёр үдэртэ 50 гектар таряа хуряаба.

Августын 13-най үдэр совхозой тарянай тоог тээһээ шэнэ ургасын орооһо ашаһан түрүүшын хэдэн автомашинын хамбы Могойтын бэлэдхэлэй пункт тээшэ субажа захалба. Тиигэжэ түрүүшын 200 центнер тарян Эхэ ороной амбаарта ороо.

Аргадын совхозой, Баян-Голой Карл Марксын, Уланай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай тарялан дээрэ ургаса хуряалга үдэр, һүнигүй ябажа байна.

М. ЯКОВЛЕВ,
«Баргажанай үнэн» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 194 (10562) | **1964 оной августын 16, воскресени** | **Сэн 2 мүнгэн**

Гектарай зуугаад пүүд хуряагдана

Ставрополиин суута таряашадай жэшээгээр энэ жэлдэ бүхы ургасаяа богони болзорто, тон түргэнөөр хуряажа абахын тула Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынууд бэлэдхэлэй ехэхэн хүдэлмэри хээ.

Нэн түрүүн трактор, комбайнуудайнгаа хүсые зүбөөр ашаглахын тула «СК-3», «СК-4» комбайнуудта үргэн абасатай жаткануудые таарууулан холбоод, таряа баал болгожо хадахаар түхеэрээ. Мүн хадалга, хуряалтын бүхы агрегадые бүлэг бүлэгөөр үдэр, һүнигүй хүдэлгэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Тиигэжэ управлениин бүхы колхоз, совхозууд орооһо тарягаа 92 часай туршада гэхэ гү, али хүдэлмэриин 4 үдэр соо хуу баал болгожо хадаад байха зорилготой. Тэрэшэлэн байгша ондо эндэхи тарияшад Эхэ орондоо 2,5 миллион пүүд шэнэ ургасын шэлэмэл таряа үгэхэ юм.

Мүнөө зарим ажахынууд бүри эртэ таригдаһан тарянайнгаа эдеэшэжэ эхилһэн тээһээнь түүбэрилэн хадажа эхилбэ.

Жэлһээ жэлдэ үндэр баян ургаса абадаг суутай эндэхи «Коммунизм» колхозой тарияашад управлени соогоо түрүүлжэ, шэниисэеэ амяарлан хадажа захалаа. Олохон жэлдэ тарян далай соогуур «талын кораблиин» жолоо барин тамарууһан механизаторнууд Антин Федоров, Иван Бельский, Дмитрий Ушаков гэгшэд эхилһээр үдэр бүри 20—22 га таряа баал болгоно. Хамта 300 гаран га шэниисэ «хүлһөө буугаа».

—Ургаса яһала һайн. Гектарай зуу гаран пүүд гэхэ гү, али 25—26 центнер орооһон гарахал гээшэ ха, —гэжэ үнинэй комбайнер А. Федоров хөөрэнэ.

Тиихэдэ «Родина» колхоз тарягаа хадажа захалһаар гурба хоноба.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай штатнабэшэ корр.

„Хатанай" хурим дээрэ

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи отделениинхид Доодо-Үшөөтэй гэжэ газарта гурбадахи үдэрөө кукурузын ургаса хуряажа байна.

Залуу механизаторнууд Бургут Цыдыпов, Владимир Самбуев гэгшэдэй даадаг хоёр агрегат 2—2,5 метр үндэр болоһон кукурузын ургаса сабшажа, силос дарана. Тэдэнэй хуряаһан ногоон набша намаае арба гаран автомашина, трактор таһалгаряагүй зөөдэг.

Тиигэжэ энэ гурбан үдэр соо һаалиин фермын хажууда 500 гаран тонно силос түсхай ехэ башнида хэжэ дарагдаа. Га бүриһөө дунда зэргээр 200—250 центнер кукурузын ургаса абтана.

К. ВАСИЛЬЕВ.

Зэдын үйлэдбэриин управлени.

ТҮСЭБ ДҮҮРЭЭШЬЕ һААНЬ, һАНААН АМАРНАГҮЙ

Колхоз хамта 12,5 мянган центнер үбһэ хуряаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Түсэбһөө гадуур үшөө 4 мянган центнер үбһэ абаха

Манай колхоздо нэлэнхы ехэ, үргэн уужам сабшалан хомор юм. Жэлһээ жэлдэ Сэлэнгэ мүрэнэй эрье зүбшэжэ, һалаа тохойнь арал, олтирог дээгүүр, ехэнхидээ хала гүбээн хоорондуур лэ сабшажа, малайнгаа эдихэ үбһэ абадаг гээшэбди.

Тиимэһээ ажахыдамнай үбһэ хуряалгада машина техникын хүсэ үргэнөөр хэрэглэхэ аргагүй. Гол түлэб лэ гар хажуураар, морин косилкаар сабшажа абадагбди. Тиибэ яабашье энэ жэлдэ унжагайржа, үнэтэ сагаа гээжэ байнгүй, ногооной һайн болохолоор, үбһэндөө жэгдэрэн ороод, түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр хүдэлжэ эхилээ һэмди. Байгша ондо түрүүшынхеэ 2-дохи отделенидэ үбһэ сабшалга, хуряалга, сомолгые оньһон машинын хүсөөр бэелүүлжэ эхилээбди.

Эдэ бүгэдын ашаар мүнөө жэлдэ үбһэ хуряалгын хүдэлмэри урда урдынхиһаа урагшатай, бүтээсэшье ехэтэй байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. **Хэрбээ нёдондо августын тэн багта оройдоол 5—6 мянган центнер үбһэ һүрилһэн байбал, мүнөө 12,5 мянган центнер үбһэ һайн шанартайгаар хуряажа абаабди. Энэмнай жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа хоёр мянга гаран центнерээр ехэ болоно.** Мүн нёдондо бүхыдөө бэлэдхэһэнһээмнайшье һурагтүй ехэ. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, 10,4 мянган центнер үбһэ абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээбди.

Игэжэ үбһэ хуряаха түсэбөө дүүргээд лэ, һанаагаа амаршаха болоо һаамнай зохихогүй байна. Илангаяа байгша ондо сагай уларилай таарамжатай байһаниие һамбаашалан, яруунынхидай үүсхэл дэмжэжэ, жэл хахадта хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ уялгатай бшуубди. Мүнөө үшөө саг эртэхэн, үбһэ ногооншье шэмэтэй һайн зандаа ха юм. Гадна 2-дохи отделенидэмнай 60 гаран гектар намаг газар үшөө сабшагдаагүй хэбтэнэ. һаяар намагай уһанайнь нэгэ бага таталаар гар хажууршадые олоор табяад, ногооень сабшажа абахабди. Мүн элдэб бургааһа шугын забһар соогуур һайса бэдэржэ сабшаха газар баһал горитой байха. Энэ мэтээр хамтадаа 14 мянган центнер үбһэ заабол хуряаха зорилготойбди.

Колхоз дотороо 3-дахи отделениинхид (эрхилэгшэнь О. Болонев) үбһэ хуряалгаяа илангаяа эмхитэй һайнаар ябуулна. **Эндэхид бүхыдөө 3150 центнер үбһэ һүрилжэ абаха түсэбтэй аад, 5130 центнер үбһэтэй болонхой.** Мүнөө отделениинхид түсэбһөө хоёр дахин ехэ үбһэ хуряажа абаха зорилго урдаа табинхай.

Одоол энэ жэлдэ адууһа малнай үбһэ тэжээлээр ядамаргүй байха даа. Энээнэй ашаар мяхан, һүн болон бусад эдеэ хоолой зүйлшье элбэгээр абтахал.

М. БУЯНОВ,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ЭРХИМЛЭГШЭДТЭ—ШАН

Хориин үйлэдбэриин управлениин Анаагай совхозой гурбадахи отделениинхид үбһэ хуряалгаар түрүүлжэ ябана. Түсэбэй ёһоор 18000 центнер үбһэ һүрилхэ аад, августын 10-най мэдээгээр тус отделени 10581 центнер үбһэтэй болобо.

Үбһэ сабшалга дээрэ Тихон Михайлович Лужниковой звено шалгарна. Жэшээнь, июлиин 20-һоо августын 1 болотор тус звено 1732 центнер үбһэ бэлдээ. Тиигэжэ тэдэнэр совхозой дирекци, партком болон рабочкомой Улаан туг 168 түхэриг мүнгэн шантайгаар абаһан юм. Августын 1-һээ 10 болотор тус звено 688 центнер үбһэ һүрилбэ.

Тиихэдэ энэ отделениин пенсионер Дондок Дугаровай звенодо баһал 65 түхэриг мүнгэн шан үгтөө.

Мүн үбһэ хуряалга дээрэ тус совхозой 6-дахи отделениинхид яһала һайнаар ажаллана. Отделениин түб Булам нютагһаа 60 шахуу модоной газарай Хужартада нүхэр Аюржана Жаповай бригада ажаллажа байнхай. Эндэ 40 гаран зон хүдэлнэ. Тэдэнэр августын 1-һээ 10 болотор 1715 центнер үбһэ сабшажа һүрилөө.

Тиихэдэ Хуурайн Эхин гэжэ газарта нүхэр Аюр Норбоевой звено ажаллана. Тус звено 3000 центнер үбһэ бэлэдхэхэ аад, мүнөө 2300 центнертэй болонхой. Эндэ һүришэн Дарижан Ринчинов, морин косилкашад Анзат Ванданов, Иван Цыдендамбаев, тракторай косилкашад Борис Иванов, Цыден Аюржанаев, бухал шэрэгшэд — һургуулиин һурагшанар Ёндонов Дамба, Ринчинов Чимит гэгшэд һайнаар ажаллана.

К. ЖАЛСАРАЕВ.

ХУДАН ГОЛОЙ УБҺЭШЭД

Худан голой дуулим дайда холоһоо харахада энэ голой дундуур сабшагдаһан мүрнүүд зурына, томо томо бухалнууд жэрылдэнэ.

Ябан ябатараа үбһэшэдэй отог дээрэ хүрэжэ буубабди. Түүдэг дээрэ сай шанагдана.

—Манай «гвардеецүүд» үнинэй ажалдаа гаранхай. Отогтомнай хэншье үгы,—гэжэ звеное даагша Владимир Машанов үбһэ сабшагшад тухайгаа хөөрэнэ.

Шугын саагуур гар хажууршадай сабшажа ябахань элеэр дуулдана. Эндэ хэдэн олон хажууршад хойно хойноһоо һубарилдан сабшана. Пенсионернууд Степан Дуплинский, Абрам Красотенко, Илья Ларионов гэгшэд түрүүтэй ажаллана. Эдэнэр даалгабаряа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэжэ, ажалшадтаа магтуулна. Наһажаал үбгэд гэртээ миил һууха дурагүй, ниитынгээ ажалда хаба шадалаараа туһалдаг юм.

...Бидэнэй эндэ байтар харгын хажууда «МАЗ» автомашина ерэжэ зогсобо. Кузов дээрэһээнь эхэнэрнүүд шууялдаһаар бууна. Хэдэн минута үнгэрэмсөөр хорёод хүн хойно хойноһоо дахалдан, мүр гаргажа оробо.. Наһатайшаг эхэнэр түрүүлээд ябана.

—Энэмнай манай бэрхэ хажууршан Елена Васильевна Цозик гээшэ. Залуушуулда хүсэгдэхэгүй эхэнэр. Үсэгэлдэр 40 соото сабшаа,—гээд, хажуудамни ерэһэн звеное даагша нүхэр Машанов хөөрэнэ. Гар хажууршад Прасковья Эпова, Анна Дриевская гэгшэд мүн лэ магтаалтай. Үдэр бүри нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг байна.

Наран дээрэ гарашаба. Халууншье гэээшэнь шатама. Хэды тиимэшье һаань ажалай охин замханагүй.

Н. ХАЗУЕВ.

Хориин управлениин Анаагай совхоз.

ЦЕЛИННИГҮҮДЭЙ ОРДОН СОО МИТИНГ БОЛОБО

ЦЕЛИНОГРАД, августын 13. (Пресс-группа). Мүнөөдэр Целиноградай ажалшадта, шэнэ газар ашаглагшадта ехэ һайндэр болоно байна. **КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев эндэ ерэбэ.** Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха үүсхэл гаргаһан, шэнэ газар эдлэгшэдэй һайн хани нүхэрые городой олон мянган ажалшад халуун баяраар, үнэн сэдьхэлһээ угтаа.

Никита Сергеевич шэнэ газарайхидай ордон тээшэ ошобо. Эндэ шэнэ газар ашаглагшад, үйлэдбэриин түрүүшүүл, совхозууд, колхозууд болон үйлэдбэриин управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай түлөөлэгшэд—хамтадаа 2500 шахуу зон хүндэтэ айлшанаа угтаа.

Митинг эхилээд, тэрэнэй президиумдэ Н. С. Хрущевой ерэхэдэ, асаар шанта альга ташалган болоо, бултадаа хүл дээрээ бодоо. КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Поляков, Казахстанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. Ю. Юсупов, Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Д. А. Кунаев, партиин Целинна крайкомой нэгэдэхи секретарь Ф. С. Коломиец, крайисполкомой түрүүлэгшэ В. В. Мацкевич, Кустанайн областиин «Целинный» совхозой директор К. Тургунбаев, Целиноградска областиин «Константиновский» совхозой комбайнер Н. В. Жилин, Кустанайн областиин «Боровский» совхозой отделениие даагша Социалис Ажалай Герой И. И. Рудкой, Павлодарска областиин Бескарагайска племзаводой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Б. Оспанов болон бусад Президиумдэ ерэжэ һуубад.

Ф. С. Коломиец митинг нээхэ зуураа, иигэжэ хэлээ:

— Хүндэтэ нүхэдүүд! Мүнөөдэр манайда баяр баясхаланта һайндэр. Шэнэ газар элдүүрилэгшэдэй һайн хани, ударидагша Никита Сергеевич Хрущев мантда дахинаа ерэбэ.

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха асари ехэ түсэб зохёолгын ба бэелүүлгын, Целинна хизаарай ажахы болон соёл болбосоролые хүгжөөн дэбжээлгын талаар онсо гайхамшаг габьяатай байһанайнь түлөө гүн ехэ баяр баясхалангай тэмдэг болгон, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа эхилһээр 10 жэл болоһонтой, Танай 70 наһа хүрэһэнтэй дашарамдуулан, шэнэ газар элдүүрилһэн алдарта хүнүүдэй, хизаарай бүхы ажалшадай дура хүсэлөөр, хүндэтэ Никита Сергеевич, Та «Шэнэ газарай алдар солын алтан дэбтэртэ» бэшэгдэнхэйт.

Мүнөө Целинна хизаар—ашаг ехэтэй хүдөө ажахы ба хурдан түргэн хүгжэжэ байгаа промышленностьтай экономическа баян нютаг болонхой, —гэбэ.

Тэрэшэлэн Целиноградска областиин Атбасарска үйлэдбэриин управлениин начальник **В. И. Голенищенко,** Кустанайн областиин «Целинный» совхозой директор **К. Тургунбаев,** Павлодарска машина бүтээдэг заводой слесарь **И. Т. Ханюков,** Хойто Казахстанай областиин Пресновска дунда һургуулиин һурагшадай үйлэдбэриин бригадын эдир бригадир **Таня Разгоняева,** Рузаевска үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь **В. Н. Загорский** болон бусад олон хүн үгэ хэлээ.

Митингдэ хабаадагшадай зүгһөө тон халуунаар угтагдан, нүхэр Н. С. Хрущев ехэ үгэ хэлэбэ.

Митингдэ хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Н. С. Хрущевто эльгээхэ амаршалгын бэшэгые ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

Б. АВЕРЧЕНКО, В. БРАДЛЕ, Н. ГРЫЗЛОВ, В. МИХЕЕВ, С. МУНТЯН.

Н. С. ХРУЩЕВ—ЦЕЛИННЭ ХИЗААРТА

ЦЕЛИНОГРАД. августын 14. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев Шортандахтахи Ороһо тарянай ажахые шэнжэлхэ бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институтда мүнөөдэр ерэбэ. Энэмнай—эрдэм шэнжэлгын өөрсэ янзын эмхи зургаан юм. Туршалгынь ажахынууд 40 мянган гектар талмайтай, тэрэнэй 30 мянган гектар дээрэ эрдэмтэд туршалгын хүдэлмэри хэнэ. Энэ институт шэнэ сортын ургамалнуудые бии болгохо, газарай хүрьһэ элдүүрилхэ эгээн һайн аргануудые олохо гэһэн тон шухала зорилгонуудые шиидхэнэ. Институдай 34 лабораторидо 300 гаран эрдэмтэд ажаллажа байдаг.

Н. С. Хрущев институдай туршалгын ажахын полинууд дээгүүр ябаба. Эндэхи эрдэмтэд хүдөө ажахын техникын выставкэдэ ошожо харахыень Никита Сергеевичые уряа. Удаа тээнь Н. С. Хрущев институдай клуб соо эрдэмтэдэй коллективтэй уулзаба.

Н. С. Хрущев институдай поли дээрэ Целинна машина туршалгын станциин шалгажа байһан үндэр бүтээсэтэ машинануудтай танилсаба.

Тиигэһэнэй удаа Н. С. Хрущев үйлэдбэриин тарилгануудые, селекционно ба туршалгын участогуудые хараа; элдэб сортнуудай ямар ургаса үгэдэг, эдэнэй урда ямар ургамалнуудай таригдадаг, минеральна үтэгжүүлгын ямар ашаг үрэ үгэдэг байһые һонирхоо.

Н. С. Хрущев поли дээрэһээ институдай городогто ошоо. Эндэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадтай уулзаа.

Нүхэр Тольяттиин үбшэлһэн тухай

Италиин Коммунис партиин генеральна секретарь нүхэр Пальмиро Тольятти түр зуура амархаяа СССР-тэ ерээд байтараа, августын 13-да «Артек» гэжэ пионернүүдэй лагерьта ошохо үедөө, гэнтэ бэень муудаа. Врачнуудай тодорхойлһоной ёһоор, Тольяттида инсульт үбшэн хүрэһэн байна.

Академик Василенко, профессорнууд Ткачев, Горбашева, Татевосов, доцент Глауров, Ялта хотын ахамад терапевт Петрунин гэгшэд Тольяттиие һахижа байнад. Тольяттиие аргалжа байдаг врач-профессор Спаллоне Римһээ дуудагдаа. Тольяттитай хамта тэрэнэй һамган—ИКП-гэй хүтэлбэриин гэшүүн нүхэр Леонильде Иотти байлсана.

ИКП-гэй генеральна секретариин орлогшо нүхэр Луиджи Лонго, ИКП-гэй хүтэлбэриин гэшүүн нүхэр Артуро Коломби Крым ниидэжэ ерээ.

ТАСС-ай мэдээсэл

„Космос-37" НИИДЭН ДЭГДЭЭ

Советскэ Союзда 1964 оной августын 14-дэ «Космос-37» гэжэ Газарые тойрон ниидэхэ зэлжээтэ хэмэл одон табигдаа. 1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай мэдээсэһэн программын ёһоор, замбуулин дайдые шэнжэлжэ үргэлжэлхэ научна аппаратура энэ хэмэл одон дээрэ табигданхай.

Хэмэл одон иимэ параметрнүүдтэйгээр замбуулинай замда дэгдээгдэбэ:

— эхилжэ тойрон ниидэлгэнь —89,45 минута;

— Газарһаа эгээн холуур ниидэлгэнь (апогей)—300 километр.

— Эгээл дүтүүр ниидэлгэнь (перигей)—205 километр;

— экватор тушаа һөөлжүүгээр ниидэлгэнь—65 градус.

Научна аппаратураһаа гадна, мүн иимэ юумэнүүд хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой гэбэл:

—19,995 мегагерц долгин дээрэ хүдэлдэг радиопередатчик:

— ниидэжэ ябахадаа тон зүб хэмжүүр үгэдэг радиосистемэ;

— приборнуудай, научна аппаратурын хүдэлсэ тухай мэдээнүүдые Газарта үгэжэ байха радиотелеметрическэ системэ бии.

Одон дээрэхи аппаратура һаадгүй һайнаар хүдэлнэ.

Абтаһан мэдээсэлнүүдые координационно-тоололгын түб шэнжэлнэ.

Аха дүү Корейн арадта амаршалга

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоян национальна һайндэрөөрнь—Корейн сүлөөлэгдэһөөр 19 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Корейн ажалай партиин ЦК-гай Түрүүлэгшэ, КНДР-эй Министрнүүдэй кабинедэй Түрүүлэгшэ Ким Ир Сениие, КНДР-эй Арадай дээдэ суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ Цой Ен Гениие, аха дүү бүхы корей арадые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, бүхы совет арадай үмэнэһөө халуунаар амаршалаа.

Корейн сүлөөлэгдэһөөр 19 жэлэй ойн үдэр ажалша бэрхэ, эрэлхэг зоригтой корей арадай социалис байгуулалгада, Урда Корейһээ американска сэрэгүүдые гаргуулхын түлөө, Эхэ ороноо амгалан ёһоор нэгэдүүлхын түлөө үнэн зүб тэмсэлдээ амжалта түйлахыень Советскэ Союзай ажалшад хүсэнэ.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сесси нээхэ тухай

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сесси байгша оной августын 20-ной үдэр, үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй хоёрдохи байшангай Ехэ зал соо нээгдэхэ байна.

ЗУРАГЛАЛ

ЭРХИМУУДЭЙ НЭГЭН—МИНИИ ТАНИЛ

Июлиин тэн багта һэн. Галба нютагта ошоод ябабаб.

— Хүбэ-аа, ши мүнөө Даша-Цэрэнэй кукуруза ошожо үзэ, гэжэ колхозой ажалһаа һалан хуурантүй, мүнөө худалжэ ябадаг далан нэгэтэй аад, хүнгэн дорюун өгсөм Бухын Жалсарай үбгэн удаан хөөрэлдэһэнэйнтөө һүүлдэ намда хэлэбэ.

Зүб ха юм даа, үбгэнэй үгэнь. Арба дуулахаһаа, нэгэ дахин хаража үзэбэл дээрэ гэлсэгшэ гүб даа.

Нэмжын харагдаһан үргэн таряалантай урда захаһаа «Беларусь» ульгам түргэнөөр хойшоо бүншэнэ. Талын хүлэгэй жолоо баригшын гар тон һурамгай, шадамар ха—трактор нюдэндэ харагдахагүйгөөр татаһан утаһа зүбшаһандал сэхэ, түргэн ябажал ябана. Хазагадшье гэнэгүй, квадратһаа нэгэшье гаранагүй, ургамалшье дайранагүй.

Тракторай һэтэлэн гараад, эрьеһэн газартань ошоһободи. Харахадамнай—зүрүүд хоорондуур ногоо хяргаад, газар обооргон харлуулаад ошоһон культиваторай мүрнүүд аяар холо хүрэтэр һомон сэхээр, элихэнээр зурылдана. Поливие һөөлжүүлэн, диагональ руунь шагаанаб. Баһал холо хүрэтэр сэб сэхээр харагдана. «Шадамар байнаш даа, Даша-Цэрэн, квадрат һайнаар гаргахадаа бэрхэл болоо шолмо хаш».—гэһэн бата наһанһаань үелһэн нүхэртөө абяагүй атаархаһан, тэрэнэй шадабаряар омогорхоһон бодолнууд түрэнэ.—Инмэл хадаш хүн зон магтан хүндэлжэ, алдар солыеш холо ойгуур эли болгоо».

...Балшар гүлөөр наһаниинь баяртай тэнюун байгаа бэшэ. Нарин, уран солотой, сэдьхэлээр сэбэр эсэгэнь солдат болон, Ленинград хамгаалжа, баатарай үхэлөөр унаа. Нүхэрһөө таһарһан эжынгээ уйдхар гашуудалые мүнөөш болотор мартадаггүй. Табан үхибүүд үлөө һэн. Эгээл ахань арбатайхан Даша-Цэрэн. Шуран, һүбэлтэн тэрэ эжын түһалагша, дүүнэрээ дахуулан харагшань байгаа. Тэды багахан хүбүүн эдеэлхэеэшье мартаад, бүхэли үдэртөө трактор машинын хажуугаар эрьелдэжэ, мотоор доторыень шэртэн шэнжэлжэ, оньһо таабариень ойлгохо лэ оролдожо үнжэдэг бэлэй. Түһалха хэрэгтэй һаань, дайнай үеын ехэнхидээ эхэнэр трактористнарта тоног хэрэгсэлынь абажа үгэхэ. Дайнай жэхымэ жэлнүүд үнгэржэл байба. Ороноо хамгаалан унаһан сэрэгшын үрэнэр өөдөө болоно, Даша-Цэрэншье зургаан класс дүүргэбэ. Зунай амаралтын үедэ сабшалан, тарялан дээрэшье ябалсаа.

Тэрэнэй һүүлээр тракторист болоһыень мэдэнэб. Гансахан һуралсалаар, ном дэбтэр үзөөд, механизатор болодоггүй. Саашадаа өөрөө ажалша байха, ойлгосотой, уран шадабаряа хурсадхажа шадаха хэрэгтэй. Тиигээл һаа ёһоор мэргэжэлтэй болохош.

— Тракторист хүмнай—«түмэр хүлэгэй» жолоошо гээшэ,—гэжэ үгэ аманда бэрхэ, сэрэгһээ һая ерэһэн Истаев Дамдин бураздаа соо тэрээндэ һургаал үгэгшэ һэн.

— Тиихэдэ ши нүхэр, тракторист, тарялан дээрэ эгээл харюусалгатай, гол ажалтай хүн болоношь, ойлго. Газараа муугаар хахалбалшни, таряан муу гараха... Һайнаар оролдо, Даша-Цэрэн!

Ажалдаа һайнаар хандажа, абаданъ адляар абажа ябадаг, холо ойрые, хатуу шэрүүе үзэһэн энэ хүнэй үгэнүүд хүбүүнэй ухаанда бүхөөр хадуугдаа.

Саг ошоходоо түргэн. Ниидэжэл, үнгэржэл байха. Жэл, хоёр, гурбан... жэл. «Осоровой ехэ хүбүүн угаа ажалша, хэниеешье хойноо хараха» гэлсэдэг болобо. Айл хүршэнь, ажалша нүхэдынь.—Һаяхан тракторай жолоодо һуугаад, хүлөө доошонь хүргэжэ ядагша һэн, харыш, мүнөө хүнэй хэмдэ хүрөөд, колхоз соогоо түрүүлбэ,—гэлсэжэ омогорхоноб.

1954 ондо 1250 гектар зөөлэн хахалалга хэжэ, 2,4 тонно түлишэ алмаа. Энэ хадаа республика соо эгээл һайн дүн байгаа. Даша-Цэрэн намартаа, таряа хуряалгын һүүлээр Москва мордоо һэн. Тэрэнһээ хойшо оронойнгоо ниислэл руу харгытай болоо. Ошохо бүридөө шанда хүртэнэ. Механизатор, коммунист Осоров Даша-Цэрэн Цыренович үбсүүндээ выставкын зургаан медальтай. Нэгэниинь—Бага Алтан, хоёрынь—Бага мүнгэн...

...Тракторай мүнөө ойртохоло, дунгинөөн соогуурнь балай ханхинуур бэшэ аад, шадал соогоо табиһан хоолойн: «Алтан шаргал таряамни, найгыш, найгыш долгиндо...» гэһэн дуунай аялга соностобо. Магад саашадаа ябадал дундаа таарулаад, шамэтэ кукурузаяашье магтажа дуулаха байгаа аалам. Теэд үрдигдөөгүй, хүсэтэ машина хүнхинэһөөр хажуудамнай тулан ерэшэбэ. Кабина сооһоо энеэбхилһэн, Даша-Цэрэндээ гараа үргэн һэбинэб. Тэрэмни «хүлэгөө» байлгажа, газарта собхорон буушаба. Хүнгэхэн, шуран, маряагүйшэг. Хүнһөө онсо ондоо юумэншье тэрээндэ үгы хэбэртэй. Хара хүрин нюдэдынь лэ угаа одотой, дотор бодол, зоригыень гэршэлэн баяртайгаар ялагас гэнэ.

— Мэндэ-өө Даша-Цэрэн, мэндэ!

Тракторайнь кабина руу оролсоод, зурьһан зүрүүдэй хоорондуур культиваторай шүдөөр буртаг үбһэ үгы болгон ошохыень шэртэһээр, үргэн полиин дундуур урагшаа ябалсашабаб. Бүхы участогыень, Жалсарай абгын хэлээшээр, хоёр нюдөөрөө харабаб. Хаагууранышье ябаа, үзэ, шалга—кукуруза нэгэ жэгдэ метрһээ үлүү болонхой. Хаананшье набша намааниинь үдхэн баянаар һалбаранхай, хаананшье буртаг үбһэн огто үгы.

Хэдыдэхеэ культиваци хэжэ байнаш?—гээд шэхэндэнь ойртожо, шангаар асуунаб.

— Гурбадахияа, гурба.—гурбан хургаа һамда харуулна. — Тиигээгүй һаа, ургасашни хуу хосорхо.

— Зүб даа, зүб,—гэжэ толгойгоо дохинob.

Зүб даа. Борнойлго, культиваци һайнаар хээгүй һаа, бүхы плантация хободог хомхой ногоон «түймэр» шаралзан, шара үргы, шүдэр үбһэндэ залгюулхал. Ямаршье мүртэй ургаса абахагүйш. Тархяа шаагаад үлэхэш. Энээниие һайн мэдэдэг, ажал хүдэлмэридөө абьяас ехэтэйгээр шунан ородог Даша-Цэрэн 170 гектар газарт кукурузын бултайгаагүйдэ борнойлоо. Хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ ургамалай гаража, түрүүшынгээ һалаа набша һэхэжэ эхилхэдэ буртаг ногоон баһал үрдилдэбэ. Тиихэтэйнь сасуу кукурузашан газараа хүнгэн борнойтоор хоёр тээшэнь борнойлоо. Гектар бүриинь 150 килограмм аммиагай селитрэ суперфосфат хоёроор хооллуулһаниинь, үнэтэ ургамалай ургаса түргэдөөд, шииг нойтые шэргээн һородог бүзар ногоон хатажа, шарлажа, газар мүргэн унаа.

Даша-Цэрэн дүрбэдэхи жэлээ кукуруза ургуулна. Шэмэтэ ургамалай үндэр ехэ ургаса абахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, зүрхэнэйнгөө халуун охи гамнангүй гаргана. 1961 ондо тэрэ 135 гектарай га бүриһөө 752 центнер ногоон эшэ намаа хуряагаа. Тэрэ тоодо 67 гаһаа 1076 центнер ургаса абтаа һэн...

Харин мүнөө нэгэ хэд абяагүй ябаһанай һүүлээр асуубаб:

— Энэ жэлдэ хэды шэнээн ургаса абаха уялгатайбши?

— Гектарһаа 300 центнер.

— Кукурузыншни ургаса һайн байна. Уялгаяа дээшэлүүлхэ болохо гүш?

— Тиигэхэ һанаатайб 600—700 центнер гектарһаа абтаха янзатай,—гэбэ Даша-Цэрэн.

Июлиин 17-до Осоровтой уулзааб гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Тэрэ сатһаа хойшо мүнөөдэр, энэ бэшэжэ һууха үдэр болоторнь, огто хура бороо ороогүй. Иимэ хуурай, бороогүй жэл Түнхэндэ нэгэшье болодоггүй һэн гэжэ хүн зон хэлсэнэ. Һаяхан лэ үдэшэ орой болоһон хойно, гэнтэ һэбшээлээд, үүлэд обооролдон бүрхэжэ, тэнгэри наяргай-таергай табишаба. Гал сахилгаан, газарай дорьбомо нэрьеэн болоно, нэгэ-хоёр дуһаалаад, удангүй забда халигүйгөөр ехэ уһатай бороо хүүен алхаршоо. Шииг нойто хүлеэһэн ногоон, модон гансата һэргэжэ, баярлаһан шэнгеэр хүрын уһанда умбажа найгаба. Одоол Даша-Цэрэнэй ургажа байһан кукурузадань ехэл үнда угэхэнь гээшэ гэжэ досоогоо баярлажа байгаа бэлэйб.

Һаяшаг «Восточные Саяны» колхоз хонходоходоо, Даша-Цэрэн Осоровой кукуруза хэр ургажа байна хаб гэжэ һонирхоо һэм.

— Һайнаар ургажа байна. Борооһоо хойшо бүри үндэр болошоол. Юрэдөөл моритой хүнэй ороод харагдахаар бэшэ, бургааһа шуты шэнги болонхой. Ерэжэ хараад ошыт,—гэжэ колхозой бухгалтер Владимир Байминов хэлээ.

Б. МАШКИНОВ.

Түнхэнэй үйлэдбэрини управлени.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шэнэ һонин

НҮҮДЭЛ АВТОКЛУБ, ТЭРЭНЭЙ ЭДЭБХИТЭД

САНАГА ТОСХОН. Үдэшэ болохын үедэ эндэхи залуушуул дуулалдаһаар, клуб тээшэ һубаридаг заншалтай болонхой. Урдань иимэ юумэн үзэгдэдэггүй һэн, харин мүнөө юун болоо гээшэб? Гансахан хатар, ёохор тэдэнэй дура хүсэлые энээ руу татаагүй ёһотой. Юуб гэхэдэ, урданшье иимэ наадан болодог лэ байгаа бэзэ. Үгы, тиимэ бэшэ, ондоол юумэн татаа.

«Мүнөө үдэшэ эрдэм ухаанай, техникын талаар совет ороной туйлаһан амжалта тухай хөөрэлдөөн», үгышье һаа, «Манай түрүү хүнүүдтэй уулзалга», «Мүнөөдэр дуунай һайндэр» гэхэ мэтэ һонин, һонин мэдээ уншахадаа, залуушуулай клуб руугаа һубаридаг болоһониинь ойлгосотой болоодхино. Үшөө тиихэдэ уран һайханай бүлгэм, [illegible] һайнаар хүдэлмэрилнэ. Бэлиттэй бэрхэ дуушад, уран гоёор уншагшад, хатаршад, зүжэгшэдэй хүсөөр табигдаһан наадануул «Коммунизм» колхозой ажалшадые ехээр һонирхуулдаг болоо.

Һаяхан Цахирта болоһо үнгэрһэн соёлшодой семинар дээрэ Санагын уран һайханай бүлгэмэй ажал хүдэлмэри һайшаагдаһан.

Теэд энэ амжалтые хэн эмхидхээ гээшэб? Аймагай культурын таһагай автоклуб. Энэ клуб һаяхан эмхидхэгдэһэншье һаа, ехэ юумэ хэжэ үрдөө. Өөрынгөө программын ёһоор колхозуудаар ябахаһаа гадна, тэрэ хүдөөгэй клубуудта ехэхэн туһаламжа хүргэдэг юм.

Автоклубай эдэбхитэд колхозой болон хүдөөгэй клубуудые даагшанарай семинар үнгэргэдэг, тэдэндэ лекци уншадаг, мүн бусадшье олон янзын туһаламжа хүргэжэ байдаг. Иигэжэ шэнээр бай гуулагдаһан автоклубай түрүүшын алхам хэгдээ гэжэ тэмдэглэмээр.

Клубай эдэбхитэд аймагай колхозуудай малшадта, үбһэшэдтэ үдэрэй кино харуулна, лекци болон хөөрэлдөө үнгэргэнэ, ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл үргэн колхозниигуудта нэбтэрүүлнэ. Ханын газетэ гаргана, элдэб журнал, уряа лозунгнууд болон плакадуудые тараана. Нүүдэл клуб аймагай түрүү колхозуудай нэгэн «Победа» артелиин малшадай ажал хүдэлмэриие сэгсэлһэн плакат-газетэ гаргажа, Захааминай бүхы малшадта тараагаа, Хамниин малшадай болон механизаторнуудай хүдэлмэриие сэгсэлжэ, радиодамжуулга эмхидхээ.

Түс клубай хүдэлмэридэ халхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэ Зина Намсараева, үхибүүдэй саадай хүдэлмэрилэгшэ Люба Ринчинова, аймагай комсомолой комитедэй хүдэлмэрилэгшэ Володя Гомбоев, һаалишан Жамса Лыгденов гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэ Ким Ильинэй «Уряалгүй айлшан» гэдэг пьесэ харуулна.

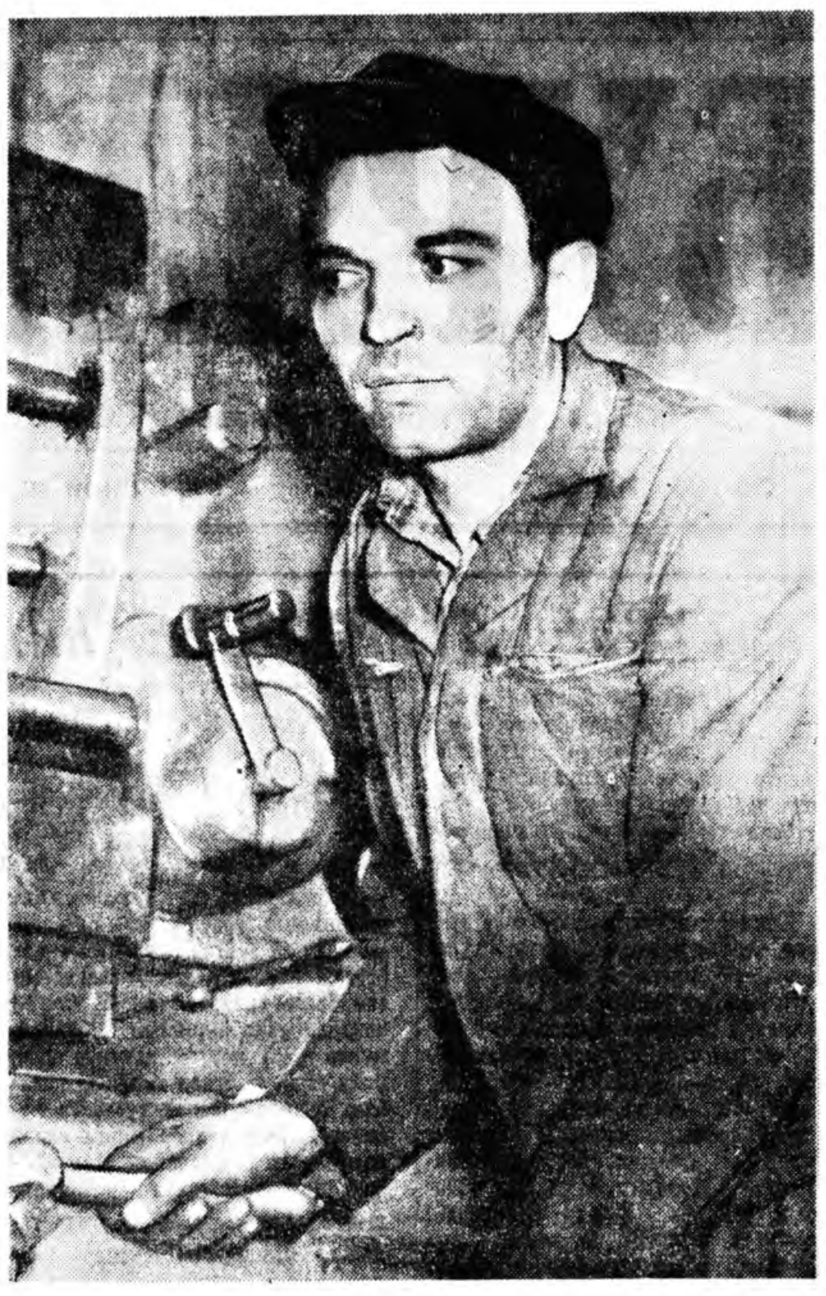
Нүүдэл автоклуб үбһэ хуряалга болон силос даралга дээрэ хүдэлжэ байһан ажалшадай дунда гансахан лэ июль һара соо 62 лекци, хөөрэлдөө үнгэргөө, 10 дахин кино харуулаа, үбһэшэдэй звено бүхэндэ ханын газетэ гаргана, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые сэгсэлнэ.

Мүнөө клубнай таряа хуряалгын үедэ хэхэ хүдэлмэриингөө түсэб табяа. Культурын министерство манай автоклубта магнитофон, баян болон радиоприёмник абажа үгөө. Энэнь ехэ һайшаалтай. Манай Автоклуб коммунис культурын гуламтын нэрэ зэргэ олохын түлөө оролдоно.

С. ТАБДАЕВ,
нүүдэл автоклубай директор.

ХҮҮГЭДТЭ БЭЛЭГ

Саянай совхозой нэгэдэхи отделенидэ хүүгэдэй саадай түжэм ехэ, гэрэлтэй һаруул байшан баригдаба. Энэ хүдэлмэридэ 70 гараһан наһатай модоной уран дархашуул М. Гыргенов, Ш. Батлаев, С. Будаев, С. Сыренов гэгшэд урматай һайнаар ажаллаа.

Оройдоо хэдыхэн жэлэй саада тээ ЛВРЗ-гэй вагонно мөөрнүүдэй цехтэ хүдэлхэеэ ерэһэн И. Г. Кулько токариин мэргэжэл һайнаар шудалаад, түрүү хүдэлмэришэдэй тоодо оролсоһон юм. Эндэ үнинһөө хойшо хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэдһөө дутуугүй һайнаар ажаллажа, даабаряа 140 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг. Энэ нүхэр һаяхан үрэмдэгшын мэргэжэл амжалтатайгаар шудалһан байна.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

ХАЛИРХАЙ ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД

«ШЭНЭ ҮДЭ» газетэ Хориин, Яруунын хоёр нилээд томохон үйлэдбэриин управленинүүдэй ажалшадые хангадаг хүдөөгэй хоёр парткомой нэгэдэмэл орган юм. Хори, Яруунын үргэн ехэ дайда дээрэ соёл гэгээрэлэй, үзэл сурталай олон тоото эмхи зургаанууд хүдэлдэг. Тэдэнэй ябуулжа байгаа үдэр бүриин һонирхолтой олон янзын хүмүүжүүлэл болбосоролой хүдэлмэри тухай энэ газетэ хэр бэшэнэб?

Партийна организацинуудай ябуулжа байгаа үзэл сурталай хүдэлмэри тухай «Шэнэ Үдэ» газетэ һүүлэй хоёр һара хахад соо огто бэшэнэгүй гэхэ болоо һаа, буруу болохо.

Үльдэргын «Коммунизм» колхозой агитколлективэй ябуулжа байгаа хүдэлмэри тухай парткомой секретарь О. Гомбоевагай яһала һонирхолтой статья тэндэ уншанабди. 34 агитаторнуудтай энэ агитколлектив колхозниигуудай дунда ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг.

Хүдөөгэй багшанарай һайн һайхан ажал хэрэгүүд тухай, тэдэнэй ябуулдаг һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай дэлгэрэнтыгээр газетэ июлиин 5-най номерто бэшэһэн байна.

«Первомайский» совхозой Вознесеновка тосхоной клубые даагша В. Окул ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэл тухай һонирхолтой корреспонденци бэшээ, эдэбхитэй хүнүүдһээ һунгагдаһан клубай Советдэ түшэглэн, түс клуб амаралтын, асуудал-харюугай үдэшэнүүдые һонирхолтойгоор үнгэргэнэ. Элдэб стендүүдые, фотомонтажнуудые клуб соогоо эмхидхэнэ. Полевой станда, гүүртэнүүд болон отарануудта, совхозой тарялан, мал ажал дээрэ хүдэлжэ байгаашадые Вознесеновкын клуб соёлой талаар хангадаг, лекци, элидхэл эмхидхэнэ.

«Клуб дотор түсгаар самбар бии, гэжэ В. Окул бэшэнэ...—Тэрэ самбарта һаалиин гүүртэнүүдэй хэды шэнээн һү һааһаниинь үдэр бүхэндэ бэшэгдэжэ байдаг.

Яруунын хүдөөгэй парткомой соёл сурталай таһагые даагшын орлогшо Е. Золтоевой статья соо, коммунис ажалай коллективэй түлөө тэмсэжэ байгаа Дугар Иламжаповай комсомол-залуушуулай һаалиин гүүртынхид тухай корреспондент Ц-Д. Дымбрыловай мүн бусадай бэшэһэн бэшэгүүд соо Хүрбын, Бахлайтын һаалиин гүүртэнүүдэй коммунис ажалай коллектив үндэр нэрэ зэргын түлөө тэмсээшэдэй ажал хэрэгүүд, һуралсал, эрмэлзэл тухай хэлэгдэнэ.

Зүгөөр үзэл сурталай хүдэлмэридэ газетэ ехэ анхарал табинагүй. КПСС-эй Центральна Комитедэй 1963 оной июниин Пленумэй заалһанай ёһоор хоёр аймагуудта мүнөө үедэ ябуулагдажа байгаа соёл-болбосоролой, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай энэ газетын хуудаһануудай дээрэһээ хүсэд һайн мэдээнүүдые ойлгожо абахань тон бэрхэтэй.

Парткомуудай секретарьнууд, пропагандистнууд, «Знани» бүлгэмэй эхин эмхиин хүтэлбэрилэгшэд, агитаторнууд, улаан булан, культбазануудые даагшанар энэ газетэдэ бэшэдэггүй шахуу. Тэдэнэй бэшэһэн үсөөхэн статьянуудшье дутагдалаар олон. Яруунын хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо А. Дымчиковай «Зарим нэгэнэй урагшаа дабхихадань, бусадынь гэдэргээ таталдана» гэһэн корреспонденци дотор үзэл сурталай хүдэлмэри тухай юушье хэлэгдэнэгүй. Эндэ оролдосо хэшээлтэйгээр, нүлөө ехэтэйгээр хүдэлдэг лекторэй, агитаторай, агитколлективэй дүй дүршэл харуулмаар байгаа бшуу. Энэ дутагдалые усадхаха хэрэгтэнь партийнэ залуу хүдэлмэрилэгшэдэ редакци туһалха, тэрэниинь гүн удхатай статья болтолсохо байтаа. Тэрэ корреспонденци соо хэлэгдэһэн Исэнгын, Нарһатын совхозууд эрхим агитаторнуудар, лекторнуудаар [illegible] юм.

СССР-эй Верховно Советэй IV сессиин болоһоор һара болоно байна. Энэ үе соо нютагай байдал дээрэһээ абтаһан тоо баримтануудта үндэһэлһэн лектор, агитаторнуудай лекци уншахадаа, хөөрэлдөө хэхэдээ хэрэглэхээр нэгэшье материал Хориин газетэдэ хэблэгдээгүй.

Түсэбөөр хараалагдаһан 382 мянган центнерэй ороно 573 мянган центнер үбһэ бэлдэжэ, жэл хахад соо хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ гэһэн ехэ харюусалгатай уялга яруунынхид абаад, энээнээ дүүргэхын түлөө үсэд шангаар тэмсэжэ байна. Үбһэ хуряалга дээрэ 182 коммунист, 279 комсомолшууд, 21 партийна, 42 партийно-комсомолой бүлэгүүд, 27 комсомол залуушуулай звенонууд Яруунада хүдэлжэ байна. Теэд үбһэ хуряалгын үедэ партийна болон партийна-комсомолой бүлэгүүдэй ябуулжа байгаа ойлгууламжын хүдэлмэри тухай нэгэшье корреспонденци газетэ хэблээгүй байһаар.

Зэргэлжэ һуудаг эдэ хоёр аймагта мянга гаран агитатор, зуу шахуу агитколлектив, хэдэн зуугаад эдэбхитэд-лекторнууд, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ажаллажа байдаг. Теэд арад зоной дунда тэдэнэй ябуулжа байгаа үдэр бүхэнэй үзэл сурталай хүдэлмэри тухай газетын хуудаһануудта үсөөн бэшэгдэнэ.

Мүн олон зуугаад коммунистнууд, комсомолой болон профсоюзай гэшүүд политическэ гэгээрэлэй һургуули, кружогуудта ябажа, экономическа, политическэ эрдэмээ жэл бүхэндэ дээшэлүүлдэг.

Үзэл сурталай, соёл-болбосоролой, хүмүүжүүлгын өрөө нарин ажал ябуулдаг олон эдэбхитэдэй хүдэлмэри тухай ходо бэшэжэ, агитаторнуудта, лекторнуудта туһаламжа үзүүлхэ гээшэ нютагай газетэнүүдэй шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

ХҮРБЫН МАЛШАД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭДЭГ

Зунай бэлшээриин үедэ малые таргалуулха гээшэ малшадай ямараар ажаллаһанһаа болодог. Үнэн сэдьхэлээ табижа, һайнаар ажаллахые оролдоһон хүн хэзээдэшье ехэ амжалта туйладаг.

Эгээл иимэ хүнүүдэй нэгэн Дулма Дарижапова болоно. Тэрэ малшан Бэлшэр гэжэ газарта 108 хашараг адуулжа байна. Ёһотойл хүдэлмэришэ хүн. Гансаараа эды мал хаража байхадаа июнь һарада шэгнүүрыень толгой бүриин сүүдхэдэ 710 граммаар нэмээгээ. Харин июль һарада хамта дээрээ 36 центнер 59 килограммаар гэхэ гү, али толгой бүриин 1 килограмм 129 граммаар нэмээжэ шадаа.

Малай шэгнүүрые хоногой мянган граммаар нэмээхэ гээшэ тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Имагтал мал адуулгые шадамараар эмхидхэдэг дээрэһээ энэ хүмнай ехэ амжалта туйлаба ха юм. Бэлшээри муутай газарта зуһажа байбашье, ехэнхидээ малаа ой соогуур адуулна. Хаһа сагтань уһалжа байдаг.

Хүрбын совхозой 2-дохи отделениин эбэртэ бодо малай бригадир Ринчин Цыбикович Гынденов малшан тухайгаа иигэжэ хөөрэнэ:

— Дулма Дарижанова һүүлэй 5—6 жэлдэ мал адуулагшанаар ажаллана. Эбэртэ бодо малаа зунай бэлшээриин үедэ һайнаар адуулжа таргалуулдаг дүй дэршэлтэй юм. Мүнөө тэрэ жэшээтэ ажалаараа шалгарна.

Бэлшэр гэжэ газарта пенсионер үбгэжөөл Цыренжаб Занданов хүдэлжэ байдаг. Тэрэ 69 хашарагуудаа һайнаар адуулжа, июль һарада толгой бүриин 762 граммаар нэмээгээ. Энээнтэй хамта оролдосотойгоор хүдэлдэг тугалшад бии. Жэшээлхэдэ, тугалшад Цымпил Эрдынеева, Долгор Митыпова гэгшэд 129 тугал хаража байгаад, шэгнүүрыень түс түстань 617 граммаар нэмээһэн байха юм.

К. ЖАЛСАРАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНЖЭЛХЭ ЗҮЙЛ—ХҮН ТҮРЭЛТЭН

(Антропологууд болон этнографуудай уласхоорондын конгрессһээ тэмдэглэл)

Хүн түрэлтэнэй уг гарбал, хүгжэлтые шэнжэлдэг дэлхэйн эрдэмтэд Москвада урдашье сугладаа хуралдаанда суглардаг һэн. 1892 оной августда хүн түрэлтэнэй түүхын урда сагай археологиин ба антропологиин Уласхоорондын конгрессэй XI сесси болоо һэн. Тэрэнһээ хойшо үе сагай ушар хэрэгүүд олон юумые, тэрэ тоодо наукануудай шэглэлые, научна съездүүдэй зарлалнуудыешье хубилгаа.

Үнгэрһэн зуун жэлэй эсэстэ оройдоол хоёрхон арбаад харин эрдэмтэд Москва ерэһэн: Европые 11 оронууд, Америкые—Штадһаа ерэһэн 1 делегат, Азиие—Япон болон Турциһаа ерэһэн 3 делегат түлөөлөө бэлэй.

Гэбэшье ерэһэн хүнүүд залуу наукын дээжэ байһан, тиин конгресс антропологиин түүхэдэ ехэ үүргэ дүүргээ. Хариин эрдэмтэд конгрессые эмхидхэгшэ профессор Анатолий Богдановай байтууһан антропологууд болон этнографуудай ородой һургуулиин хүдэлмэритэй танилсаа. А. Н. Богданов «Россида анха урдань ямар шарайтан байгааб?» гэһэн элидхэл соогоо хүн түрэлтэниие үнгэ зүһөөрнь, шэг шарайгаарнь илгаха ябадалые дэмжэгшэдтэ эсэргүүгээр асуудал табиһан байгаа. «Баруун Европын болон Россин арадуудай хоорондо үнгэ зүһын, шэг шарайн илгаа байхагүй» гэжэ баталха зуураа, профессор Богданов иигэжэ хэлээ һэн: «Энэ ушар хадаа мүнөө байһан политическэ амяарлалгада бага зэргэ таарагүй».

XX-хи зуун жэлдэ энэ «политическэ амяарлалгын» ашаар зарим оронуудта антропологи болон этнографи ондоо олон наукануул шэнги дээрмэдэгдэһэн, хазагайруулагдаһан байгаа. Һайн һайхан сэдьхэлтэй эрдэмтэдэй оюун ухаатаар түрэһэн атомай ядрое бутаргаһан ушар Хиросимай үхэл һандарал, хүн түрэлтэнэй аюул болоһон шэнги антропологическа шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүд фашистнуудай эзэрхэг түримхэй дайтолгые, Освенцим болон Равенсбругай зэрлиг муухай хюдалгые сагааруулха зэбсэг болоһон.

Мүнөө Москвада уласхоорондын VII-хи конгрессто ерэһэн хүнүүдэй зарим нэгэниинь хорин жэлэй саада тээ эрдэм шэнжэлгээ орхижо, дайнда ошохо баатай болоо һэн. Бусад заримань нацизмда өөрынгөө эрдэмые зорюулхагүй гэһэнэйнгээ түлөө концлагерьнуудта хаагдаа бэлэй.

Мүнөөнэй конгрессые нээлгэ дээрэ расизмда эсэргүү шэглэлтэй элитэ «1951 оной Декларациин» автор Анри Валлуа Москвадахи хуралдаанда олон түлөөлэгшэдэй ерэхые тайлбарилха зуураа, Европо болон Азиин совет республикануудай арадуудай ажабайдал шэнжэлдэг СССР-эй эрдэмтэдэй туйлалтануул тухай хари оронуудта һайн мэдээжэ гэжэ хэлээ. СССР-тэ үндэһэ яһатан олон, 114 миллионород, 37 миллион украинецуудтай хамтаоройдоол хэдэн зуугаад тоотой олон үндэһэ яһатанда гүрэнэй байгуулалта байгуулагдажа, үнгэ зүһэтэнэй, үндэһэ яһатанай бодото тэгшэ эрхэ хангагданхай. Эгээл иимэ эрхэ байдалда совет эрдэмтэдэй гайхамшагта амжалта туйлагдаа. Расануудай адли тэгшэ эрхэ тухай, тэдэнэй нэгэн адли экономическа, культурна болон абари зангай арга боломжонууд тухай гансал тухайлалта бэшэ, харин энэ адли тэгшэ эрхые туйлай ехэ хэмжээгээр бэелүүлһэн бодото байдал эгээл энэ ушар хариин гүрэнүүдэй эрдэмтэдые Москвада һонирхуулан ерүүлээ.

Хүлеэгдэһэн эрдэмтэдэй зариманиинь лэ ерээ, тиихэдээ тэдэнэр «Россида ерэхэ ушар Баруун тээ ямар нэгэн баатаршалга шэнгеэр һанагдадаг юм. Тиимэһээ энэ аяар холын, танигдаагүй орон ерэхэл гэжэ ерээ» гээд 1892 ондо «Московские ведомости» бэшээ һэн. Харин 1964 ондо хариин гүрэнүүдһээ хүлеэгдэһэнһээ һурагүй олон эрдэмтэд Москва ерээ: түби дэлхэйн 60 оронуудһаа мянга шахуу делегат. Мүнөө үедэ СССР-эй түбиие үзэхэ, хараха гээшэ эрдэмтэн бүхэнэй хүсэл болонхой.

Энээн тухай конгресс дээрэншье хэлсэгдэнэ. «Теори ба методологиин» секцидэ «СССР-тэ нацануудай хүгжэлтэ ба эбтэй эетэй ажаһуудалай ушар ёһые шэнжэлгэ» гэһэн совет эрдэмтэ, түүхын эрдэмэй доктор Татьяна Жданко гэгшын элидхэлые эрдэмтэд гол анхаралдаа абаа. СССР-тэ материальна болон соёл культурын талаар нацануудай бэе бэедээ нүлөөлэлгэ, арад зоной үг заншалнууд ба шэнэ ёһо гуримуудай хүгжэлтэ, хуушан сагай үлэгдэлнүүдэй усадхагдан һалаха ябадал хайшан гээд туйлагданаб, хожомоо түүхын нэгэ адли уг гарбалтай болоһо магадгүйшье һаа, коммунизмын үедэ нацануудай ниилэн нэгэдэхэ шата болоһон бүлэг нацанууд мүнөө хайшан гээд дүтэ, таларханги болооб? Эдэ асуудалнуудые шэнжэлэн тайлбарилһан элидхэлшын үгэ ехэ һонирхол татаа, арсалдаашье үүдхээ. Энэ секци дээрэ американец С. Даймонд, япон Е. Исида, Израилиин эрдэмтэн Ц. Руди гэгшэд коммунистнууд бэшэшье һаа, марксизмын һургаалые энэ баримталһан байна. Тиихэдэ голландец Г. Лохер марксизмгүйгөөр этнографиин талаар ашатай шэнжэлгэ хэжэ болохогүй хадань би марксизм шудалнаб гэжэ хэлээ.

Нэгэдэхи, хоёрдохи конгрессүүдэй хоорондо үнэхөөрөө олон юумэн хубилаа. 1892 ондо элитэ эрдэмтэ Рудольф Вирховшье Дарвинай теориие антропологидо хэрэглэхэнь ямар бэ гэжэ һэжэглэдэг, урдын урда сагта неандерталь хүнэй байһаниие буруушаадаг байгаа.

Тэрэ үеын олон таабаринууд мүнөө таагдаа. Мүнөө хүнэй тархиин яһанай хэмжүүрээр гү, али абари зангай элдэб аашые хэрэглэн, раса болон нацанууд адли тэгшэ байха ёһогүй гэһэн научна һэдэлгэнүүдэй худал хуурмаг байһыень конгресс дээрэ үгэ хэлэһэн элидхэлшэдые (тэдэнэй дунда мальгаш, сомалиец, тоголезец, абиссинец, араб, француз хэлэн дээрэ хэлэһэн узбек, немец хэлэн дээрэ хэлэһэн туркменшье бии) шагнаһан хүн ойлгожо ядахагүй.

Москвада болоһон хоёр конгрессүүдэй научна материал сасуулашагүй. Түрүүшын конгресс дээрэ тиихэдэ үшөө бии болоһо байһан наукын эгээн гол асуудалнуудаар хэдэхэн лэ арбаад элидхэл табигдаа һэн. Мүнөөнэй конгресс дээрэ—ондо ондоо асуудалнуудаар мянга шахуу элидхэлнүүд! Тиимэшье байха ёһотой ха юм. Юуб гэхэдэ, шэнжэлхэ зүйлэнь—хүн түрэлтэн гээшэ. Эндэ асуудалые үргэнөөр абаха, баримтануудые олоор харуулха хэрэгтэй.

Конгресс дээрэ хүнэй уг гарбал олон талаһаа харагдажа үзэгдөө. Нэгэ секцидэ Латиин Америкын городуудай ургалта тухай ба Европын социалис оронуудай хүдөө нютагуудар хүн зоной таран һуулгын шэнжэ тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Зэргэлээд комнатада магнитофон дээрэ бэшэгдэһэн полинезийцуудай дуун жэргэнэ. Тиихэдэ хойто зүгтэ түүхэй загаһа эдихэ мэтэ арадуудай али нэгэн эдеэндэ дуратай байха ушар хубилдаг гү, тэрэниие хубилгажа болохо гү гэһэн асуудал тухай һанамжанууд андалдагдана. Хүнэй яһанай зарим хубинууд минеральна бодосуудаар хэр ехэ байдаг бэ, спортивна занятинуудай нүлөөн доро анатомическа хубилалтын болодог тухай элидхэл, зэргэлээд СССР-тэ үзэг бэшэггүй арадуудай үзэг бэшэг бии болтоһон амжалта тухай, Сахалин аралай арадуудай ажаһуудалые хубилган шэнэдхэһэн тухай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

Анхаралда абтахаар бэшэ, хуушарһан гэжэ һанаһан юумэн ехэ гүнзэгы удхатай асуудал болошоно. Жэшээнь, «Мүнөө үе сагта удаган бөөдэ этигэхэ ушар» гэһэн нэрэтэй датчанин Г. Хейнингоён гэгшын элидхэл энеэдэһэ хүрэхөөр ха юм. Теэд элидхэл ажабайдалай нэгэ шухала талые харуулна. Асуудалда харюусаһан баварецуудай 90 процентнь удаган бөөдэ этигэдэггүйди гэжэ хэлэхыень хэн үнэншэхэ бэлэй, тиин мүнөөнэй «политическа удагануудай» байһан үедэ энэ шүтэлгын хойшолон тухай хэн бодожо үзэхэгүйб!

Тиихэдэ олон ондоо арадуудай үльгэр домог, ёһо гурим, хуушанай ниитын байра байдал манай үе сагта гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэхэл ёһоороо шэнжэлэгдэнэ. Эдэ арадууд түүхэеэ шудалжа, ажаһуудалайнгаа онсо өөрсэ шэнжые тодорхойлон, эгээл богонихон болзорой туршада экономическа талаараа хүгжэнги оронуудые хүсэхые эрмэлзэнэ гээшэ. Энэ асуудалай удха шанар ойлгосотой бэзэ.

Хүн хадаа байгаалиин бии болгоһон амитаншье һаа, өөрыгөө шэнжэлхэ хүсэтэй болонхой. Иигэжэ хэлэгдэһээр үнинэй. Хүн өөрыгөө мэдэхын түлэ баримта бүханиие хэрэглэнэ, мүн юрэнхы согсолбори хэнэ—иимэл лэ аргаар оршон байдал ойлгогдохо юм.

Һүүлэй үе саг хүнэй уг гарбал, дэлхэйн арадууд тухай эрдэмые тон шухала болгоо. Гэхэ зуура энэ эрдэмэй суглуулһан олон түмэн баримтануудые дээрмэдэхэ, тэрэнэй хэһэн тобшололнуудые хазагайруулха һэдэлгэ орхигдоогүй. Табин жэлэй саада тээ шуһата расист, США-гай президентдэ гурба дахин кандидат байһан, «һармагшанай сүүд» гэһэн элитэ сүүд дээрэ прокурор болоһон Уильям Брайан гэгшэ Дарвинай теориие зааһанайнь, хүн зониие шарайгаарнь илгаха ябадалда эсэргүү хараа бодолтой багша Джон Скопс гэгшые буруушаах гэһэн эрилтэ табяа һэн. Тиихэдэ США-гай президентдэ мүнөөнэй кандидат Барри Голдуотерай расизм болбол 1925 ондо Тенесси штадай энэ түрүү бодолтой багшада мүнгэн яла түлүүлһэнһээ жэшэшэгүй муухай хойшолонтой байха аюул тохёолдуулна.

Хүн түрэлтэн шэнэ харгыгаар урагшаа дабшана, теэд хуушанай аюул тэрээндэ заналта хэнэ. Эгээл иимэ бодол Москвада болоһон хоёр конгрессүүдые сасуулхада түрэнэ, тиибэшье эрдэм наукын, түрүү үзэлтэй хүнүүдэй түгэс хүсэнэй үргэн хүгжэжэ байһандань баярлахаар.

Илья АГРАНОВСКИЙ,
АПН-эй коментатор.

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной августын 16.

Уран зохёолой хуудаһан

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Хүүгэдэй рассказ

ГЭР БҮЛЫН ЛЕКЦИ...

...ғнууд уулзажал байдаг...
...агын нүхэдэй уулзахада, тэдэнэй ...өөн соо «һанана гүш?» гэһэн ...н удаа удаалуулан дабтагдахые ...аха юумэ үгы ха юм даа.
...иинии нэгэ һайн нүхэрни хүдөө ...игта ажаһуудаг. Хүдөө нютагта ...һан тэрэ нүхэрэйдөө хүрэбэб. ...эрайнь урда сонхо доро байһан ...ой ойро һуунабди. Табатайхан ...ганиинь Роза гэжэ нэрэтэй. Ой-... Валера гэдэг долоотой ахань ...һа хайшалжа, юушьеб урлана. ...онь хаража дуугай байһан Роза ...нь ахынгаа гарһаа гэнтэ хайшы-...абаад:
— Иигээд хайсалыс!— гэжэ өөдэр-...
...нүхэртээ энеэлдэнэбди. Ехэл ...хэнүүд. Роза арбагар жаахан, ...хөөрхэн, куклын гартал гараараа ...һа хайшалжа байхадаа:
— Элэ хүн хайсаал хайсалза са-...үгүй!— гэнэ.
...Ғрөнь һууһан бидэнэр улам хү-...шангаар энеэлдэнэбди. Энеэнгүй ...н хүмши. Энеэрэн хүн гэдэһээ ...н энеэхэл.
...идэнэр элдэб юумэ тухай юрын ...о хөөрөө хэнэбди.
...үдөө ажахын һүүлэй үеын бай-... Эхэ орон соогоо болоһо байһан ...энүүдые, химишье тухай хөө-...энэбди.
— Химиин асуудалнууд ехэл үр-...өөр шиидхэгдэжэ байна.
— Теэд саг ерээ ха юм даа... Саг ...а, сахилза хүхэдөө...
— Хими гээшэмнай,— гээд нүхэ-...ни эхилхэдэ, Роза басаганиинь ...э өөдөө үлыжэ хараад:
— Аба... Хими гэзэ юу хэлэ-...!— гэжэ асууна. Тиигээд хара-...нюдөөрөө абаяа гэтээд, харюу ...халахыень хүлеэгээд байна.
...идэнэр нюур нюураа харалса-...ди.
...абатай хүндэ юун гэжэ ойлгуул-...ЮМ? Табатай хүндэ химиин ушар ...н ойлгуулха гээшэ арба мянган ...ай һууһан зал соо лекци унша-...һаа түбэгтэй хэрэг бэшэ юм гү?
— Химиин үгы һаа, танай энэ ...эаб харанхы байха байгаа,— гэ-...
— Юундэ?— гэжэ Роза асууба.
— Сонхынгнай энэ шээл үгы ...а байгаа,— гэхэдэмни Роза гай-...а.
— Химиин үгы һаа, шинии энэ ...ажан стакан үгы байха байгаа. ...модон аягаһаа һүмбээгээ ууха байгааш,— гэбэ эсэгэнь.

— Химиин үгы һаа, шинии үмдэжэ ябааша энэ платида иимэ һайхан сэсэг набшаһад байхагүй байгаа. Юундэб гэхэдэ. бүд шэрдэдэг будаг огто үгы байха байгаа,—гэжэ нүгөө талаһаань би хэлэбэб.

— Химиин үгы һаа, энэ радиоло гоё һайханаар дуунуудые дуулажа шадахагүй һэн. Юундэб гэхэдэ, дуу бэшэдэг пластинка үгы байха байгаа,— гэжэ саада талаһаань эсэгэнь ойлгуулна.

— Химиин үгы һаа, һургуулида ошохододоо ши хайшан гээд номдо һураха байгаабши? Саарһаншье, карандаш, бэхэшье байхагүй байгаал,— гэжэ би хэлэбэб.

Эсэгэнь саада талаһаань:

— Химиин үгы һаа, стол дээрэмнай иимэ ехэ хилээмэн байхагүй һэн. Газарнай ундаа хүрэхэдөө «уһа уулгыт» гээд хэлэжэл, гүйжэл байдаг ха юм. Газарнай гэдэһээ үлдэхэдөө «Юумэ эдихэмни, гэдэһэмни үлдэнэ, намда элдэб янзын химиин үтэгжүүлгэ асарыт. Шадал тэнхээмни һалаал» гэжэл байдаг ха юм.

— Ойлгоо!— гэжэ хоёр хүүгэд зэргэ харюусанад.

— Зай, тиигээ һаа, наадагты даа!

Нэгэ хэды болод гээд Роза гүйжэ ерэбэ. Тиигээд асууба.

— Химиин үгы һаа, энэ конфетэ байха байгаа гү?

— Химиин үгы һаа, энэ конфетэшье үгы байха байгаа. Айхабтар томонууд футболой бүмбэгын зэргэнүүд саахарай свеклые урдаа тэбэрэад, мэрэжэ, хүхижэ ябаха байгаат!— гэжэ би хэлэбэб.

Бултадаа энеэлдэнэбди.

Таһалгын саана үдэрэй эдеэ хоол бэлдэжэ байһан Роза Валера хоёрой эхэ Дагзамаа Гармаевнашье манине дуулаад энеэнэ.

Манай хөөрөөн үргэлжэлнэ.

Тээ нэгэ хэдыхэн болоод Валерий манда өөрынгөө сэнхир хүхэ жэмбүүр асаржа, абаһаа асууба.

— Химиин үгы һаа, энэ жэмбүүр байха байгаа гү?

Хоёр минута тухай болоод Роза ехэ гоёхон, шэб шэнэхэн куклаяа эрхэлүүлэн тэбэрихэдээд ерэбэ.

— Химиин үгы һаа, энэ кукла байха байгаа гү?

—Байханьшье байхал байгаа. Теэд лэ энэ куклашни иимэ улаахан хасаргүй, нюдэ амагүй һохор байха байгаа. Будаха тоһон шэрэ хаанаһаа олдобо гээшэб.

— Болигтыл даа, яаһан хашартай үхибүүд гээшэб даа... Эдэшни хүнииe хөөрэлдүүлхээ болишобол,— гэжэ эхэнь һанаагаа зобон хорилсоно.

— Дагзамаа, бү хорил даа, нэгэ ёһоной лекци болоһо байна гээшэ гүбэ,— гэжэ минии нүхэр һамгандаа хандажа, бултадаа эльгэ хатанабди.

Роза Валера хоёршье бидэнээр суг хамта эльгэ хаталданад.

Таба, зургаа минута болоод, Роза гүйжэ ерэбэ.

— Химиин үгы һаа...

«Химиин үгы һаа» гэһэн энэ үгэ, тээ тугаар хоёр нүхэдэй хөөрэлдөөн соо дуулдаһан «ши һанана гүш?» гэһэн тэрэ үгэһөөшье бүри олонто удаа дуулдадаг болошобо.

— Зай, Роза Валера хоёр ойлгожо абаа гүт? Хими гээшэ бултандамнай хэрэгтэй эрдэм байна гү, али хэрэггүй гү гэжэ эсэгэнь хүүгэдтээ хандана.

— Хэрэгтэй!— гэжэ хоюулан нэгэ дуутаар зэб зэргэ дабтабад.

— Химиин үгы һаа, бишье танайда ерээд эгээ мүнөө энда һуужа байхагүй байгааб. Химиин үгы һаа, автобусай дүрбэн хүлдэ үмдэхүүлхэ камера, баллон хэхэ резинэ огто байхагүй байгаа ха юм. Би ябагаар гү, али мори тэргээр ехэл холо газараа хахадлаашьегүй ябажал ябаха байгааб. Хүлөө хүмдэхэ галошгүй дээрэһээ таанар бороогой уһа шабар гоёолойнгоо гуталаар оймохо байгаат!—гэжэ минии дүүргэхэдэ:

— Эхэһээ түрөөд байхадаа хүхэхэ резинэ хүхэлтэгүй, тээ ехэхэн болоходоо дээрэ дэбхэртэр альгаараа сохижо наадаха резинэ бүмбэгэгүй байха байгаат! Зай, ошоғты даа, иигээд лекцимнай одоошье дүүрэнгээ дүүрэбэ. Хүшэгэ хаагдаба,— гэжэ эсэгэнь эсэслэбэ.

Химиин үгы һаа, нефть болбосоруулжа шадахагүй дээрэһээ автомашина хоолложо шадахагүй һэн гэжэ байжа үхибүүдтэ юу хэлэхэбши даа.

Байд гээд унтариин таһаг соһоо Роза эхээ дуудан асууба.

— Эжы аа, оо эжы, мүнөө кинодо ошохо гүбди?

— Ошохот! Химиин һайгаар ошохот... Химиин үгы һаа — кинопленко үгы байха байгаа!—гэжэ Дагзама Гармаевна хүүгэдтээ харюусана.

Бултадаа хүхюугээр энеэлдэнэбди, эхэнь харюудань баһа энеэнэ.

Энеэлдэнгүй яаха юм, хэрэгтэйдэнь...

М. Ю. Лермонтовэй түрэһөөр 150 жэлэй ойе угтуулан

КАВКАЗАЙ ОЛЗО ХҮН

Ородой агууехэ уран зохёолшо Михаил Юрьевич Лермонтовэй түрэһөөр зуун табин жэлэй ойе хүн түрэлтэн энэ намар тэмдэглэхээ байна. Дэлхэйн бүхы гүрэнүүдтэ, тиихэз тиитэрээ манай ороной хэдэн арбаад яһатанай хэлэн дээрэ М. Ю. Лермонтовэй зохёолнууд мүнөө үедэ элбэг олоор хэблэгдэн гарана.

Уран зохёолшын «Кавказай олзо хүн» гэжэ поэмые Ч-Р. Намжилов буряад хэлэн дээрэ оршууланхай. Оршуулагдаһан энэ зохёолой түрүүшын хэдэн бүлэг эндэ хэблэгдэбэ.

I.

Уулын үбэрөөр шэбээлһэн аулай
Утаанда харлаһан саклиин хажуугаар,
Урматай олон черкесүүд сугларанхай
Урда урдаһаа харалсажа һуугаад,

Гүйгөөшэ хурдан моридоо магтажа,
Гундүү мэргэн годлиёо һайрхажа,
Ород тосхониие онгиргон һалгаһанаа,
Олон хүнүүдыень барижа асарһанаа

Харанхы болотор хабархан ярилданад,
Хамта ябалсаһан хасагаа дурданад.
Тамхинайнь утаан аажамаар бааяжа,
Тархи дээгүүрнь бөөгнэрэн сахариттана.

Харан гэһээш һэлмэнүүдээ хангиргажа,
Хадынгаа нютагай аялга дуу татана.
Заримашуулынь гэнтэ моридтоо мордожо,
Зам харгыда хайшаашьеб гарахань ха.

Заншалта ёһоор халта тэндээ тогтожо,
Заал һаа нүхэдэйнгөө гарые адханал ха.

II.

Эдир черкес басагадууд тэсэнгүй
Эрид хадын эримэгтэ гүйлдэжэ гарана.

Хаана холо руу харагдаха юумэнгүй —
Харгын тооһон хүдэлэнгүйгөөр харлана;
Хагданай орой халташье найганагүй,
Хааталаан, шууяаншье огто гаранагүй.

Саана холоһоо Терек гол хүүежэ,
Самсаалтай зузаан хабсагайе эсхэнэ.
Сагаан хөөһөөр буран дүүлижэ,
Сарюун үндэр эрьеэ нэшэнэ.

Һэрюун тайгын соорхойе һэтэлэн,
Һэргэг буганууд хаа-яа гүйлдэнэ.
Һүниин дуугай номгондо элихэн —
Һүрэг адуунай турьяхань дуулдана.

III.

Хотогор жалгатай хадын энгэрээр
Хорты торгон хүнжэл дэбдеэтэй,
Холо доогуурнь салгидан сэсэрһээр
Хотирон ошоһон уласхаал эршэтэй...

Хүхюун бэреэдүүд тиишээ юрьежэ,
Хүйтэн уһаарнь нюураа суршэнэд.
Мүльһэн тунгалаг оёорынь шэртэжэ,
Мүнгэн бэһэлитээ зариманиинь шэдэнэд;

Үнгын сэсэгээр уһээ гүрэжэ,
Үрдилдэһөөр уһан-гэрэлдэ харанад.
Дүрэ шарайень дүмүүхэнээр шэшэржэ,
Дүтэ болоһоор элирэн гаранад.

Удаадань намдуу ааляар гэшхэлжэ,
Уянгатай ирагуу аялга залганад.
Хадын боориин аулһаа холо бэшэ,
Хаһатай шууяан, дуулаан оршоно.

Ханхинан гараһан абяаень дабтажа,
Хабсагайн хүмэгүүд саагуур абаашана.

IV.

Үдэшын наранай һүүлшын һабагша
Үндэр мүльһэн орьёолдо шэнгэбэ.

Үбгэн Эльбрус тархяа табижа.
Үүлэн мэтээр наагуурнь бүглэбэ.

Садхалан малай мөөрөөн дуулдаһаар,
Сабшадаг һортогой морид инсагаалдаһаар
Хүдөө бэлшээриһээ бусажа ябанал даа...
Хүндэ гэнжэнүүд юундэ ханхиналдааб?

Уйдхарта дарагдан энэ һалираашаднай
Урдань барянда ороһон хүбүүд лэ даа.
Хонгор залуу наһаяа һалгаанхай,
Холын холо хаюулшоод ябанал даа.

Дайша черкесүүдэй һүрэг олон мал
Дайдын мухарта адуулжа мунхихадаа,
Эртын жаргалта үе сагаа шаналан,
Эрьежэ һөөргөө ерэхэгүйень мэдэнэд даа!

Юунтэйшье жэшээгүй байдал ямбалжа,
Юртэмсын зол баяр эдлүүлээ агша һэн.
Хойно болоходоо юумэн гэнтэ хубилжа,
Холын зүүдэн шэнгеэр үзэгдөө һэн...

Хатуу гэнжэдэ ороошодые тэбшэжэ.
Хайрлаха һэшхэл хаанаһаа ерэхэнь һэм даа.
Хамаг бодолынь хүдхаран бурүүлтэжэ,
Харада даруулһан шэнгеэр дүйрэнхэйл даа.

Хүнэй дайдада тамалуулһанай хүлһынь
Хүйтэн хуурсаг үзэгдэдэг болонхой.
Зүгнэһэн сэдьхэһэн арюун хүсэлынь
Зүрхэнэйнь оёорһоо гаража ошонхой.

Гасалан зоболонгоо гаталжа ядаһандаа
Гашуун нёлбоһоо адхаруулан байдаг даа.

V.

Бусаха хариха найдалай үгышье һаа,
Булгилма сэдьхэлынь нютагаа зүдхэдэг.
Бултадаа тиихэдэнь бодолгодо хатаһаар
Буһалгаан аюулта харгы зүгнэдэг.

Гэдэһэ дүүрэн аад, арайхан һалирһаар,
Гэрэйнь нохойдшье хүсалдан угтанагүй,
Аул тосхониинь һонороор шагнаархангн,
Аглаг байгаалишье тойроод һажанги,

Хаанашьеб гуниглаһан үхидэй аялга
Хадаар суурятан холоһоо ерэнэл даа.
Хан гаруудиин ганганаһан абяан гү,
Харьялаа горхоной шэбэнээн гэхээр даа.

«СЭЛМЭГХЭН ҮДЭР»

Элдэб шэрэ будагуудые холин байжа уран гоёор шэмэглэгдэһэн иимэ нэрэтэй дэбтэр Буряадай номой хэблэл һаяхан гаргаба. Тус номхон һургуулиин бага наһанай үхибүүдтэ зорюулагдажа, Москвада хэблэгдэдэг «Мурзилка» журналда адлирхуу. Тиимэһээнь буряад «Мурзилка» гээшье һаа таатай. Хуудаһануудынь ираябди... «Агууехэ Ленинэй алдарта замаар» гэһэн түрүү статья соо вождиимнай ажабайдал, эдир ленинецүүдэй—пионернүүдэй уг зорилго, Буряадай түрүүшын коммунистнуудай габьяата хэрэгүүд тухай домоглогдонхой. Саашадаа Ц. Галсановай «Улаан галстук» тухай шүлэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Уудам огторгойн
аглаг дэлюундэ
Одон онгосын
һэлюур шэнгеэр,
Ошон ракетын
залуур мэтээр,
Улаан галстугууд
уряа хашхарна.

Эдир үетэндэ зорюулагдаһан Ц. Дамдинжаповай «Зүб тааһан зүрхэнүүд», Ц. Номтоевой «Ногоон кружка», Б. Санжинай «Хани басагад» болон бусад һонирхолтой. шог хүхюутэйшье рассказууд оронхой. «Арадай аман үгэһөө», «Шог энеэтэнэй хуудаһан», «Энээниие мэдэхэ гүт», «Хизаар ороноо шэнжэлэ» гэхэ мэтэ анхарал татама, ухаа гүйлгэхэ хуудаһануудтайнь ехэ һайшаалтай. Хэрбээ эдир үетэн шэнэ дуу сээжэлдэхэ гэбэл, мүн лэ энэ дэбтэр сооһоо олохо байна. Тэрэнэй эгээл һүүлдэнь Б. Ямпиловай «Ёлкын дуун» толилоотой. Тэрэшэлэн хүүгэдэй унаган нүхэр А. Гайдарай рассказуудтай, З. Александровагай шүлэгүүдэй оршуулгатай энэл номхон сооһоо танилсажа болоно.

Манай хүүгэдтэ тон һонин, һайхан бэлэг болохо энэ номхон 5 мянган хэһэгээр барлагдаа. Саашадаашье иимэ буряад «Мурзилкын» гаража байдаг һаа, али болохоор амаршалхаар бэлэй.

А. ЖАЛСАНОВ.

НАРАТА АЯЛГА

Энэ эстампын зурагые харахада, алтаран арюунда орожо байгаа наран, хурса хажуурай хяар хяар гэтэр ногоо хяргахань, косилкашанай һөөлдэнги абяан, моридой турьяан, һүүлшын шуб буудай аялга соностоходол гэнэ.

Тала нютагай уянгаар дүүрэн нарата аялгаар түхөөгдэһэн энэ зурагай автор Солбон Ринчинов юм. Тэрэ мүнөө Ленинград хотын Мухинагай нэрэмжэтэ уран һайханай промышленна дээдэ училищиин 4-дэхи курсын студент. Солбон багаһаа хойшо уран зурагаар һонирходог, хүхын дуута Баргажан нютагайнгаа хүхэльбэ ногоон дээгүүр хүльбэрэн ябахадаа, байгаалиинь һайханда обтодог, эдэ бүгэдые зураһайб гэжэ шэбшэдэг бэлэй. Һүүлдэнь Улаан-Үдэ хотын Буряад дунда һургуулида һуража байхадаа Пионернүүдэй байшангай дэргэдэхи эдир бэлигтэнэй — уран зураашадай кружокто В. Инкижиновэй хүтэлбэри доро ябаһан, ерээдүйнгөө мэргэжэлээр түрүүшынгээ алхамуудые хэһэн.

Нарата аялгаар түхөөгдэһэн зурагуудай автор та амжалта хүсэхэ зуураа, нэгэ зурагыень уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

Г. ЧИМИТОВ

ДУУН

БАЙГАЛ

Нюдэнэй хүртэшэгүй нюсэгэн дайда
Нээгдээл урдамни—һүрхэй дулаахан...
Барандаа магтуулһан Байгал далайда
Бахархан атаархан багаһаа дурлаа хүм.
Байгалнай манайш, Буряадай далайш!
Эрьедээ тэршэлнэш эбхэрэн долгилнош.
Тэрүү холол даа нүгөө захадань
Тэнгэритэй ниилэн өөдөө гаранхай
Наһанай жаргал лэ эрьеэрнь зайхань;
Наранай туяа уһан дээр таранхай.
Байгалнай манайш, Буряадай далайш!
Эрьедээ тэршэлнэш эбхэрэн долгилнош.
Бардамхан сээжыеш мотоороор эсхүүлэн,
Баргажан һалхинтай урилдан тамарнам.
Хүсэтэ уһанда үлгыдүүлэн
Хүрэһөөр аялга дуугаа татанам.
Байгалнай манайш, Буряадай далайш!
Эрьдээ тэршэлнэш эбхэрэн долгилнош.

ШОГ, ЁГТО

3. СЭНГЫН ДУРАН

Сэнгэ һамгандаа
аргагүй дуратай,
...бэртэнь,
сэдьхэлдэньшье бэшэ,
Салин ехэл абадагтань
дуратай.

4. АРХИНШЫН ГОМДОЛ

Аргатай сагтаа
архи ууха,
Аяндаа багтахагүйгөөр
хэлэжэл һууха:
— Манда архи
худалдана,— гээд харааха.
Мангараа теэд
дахин тарааха.

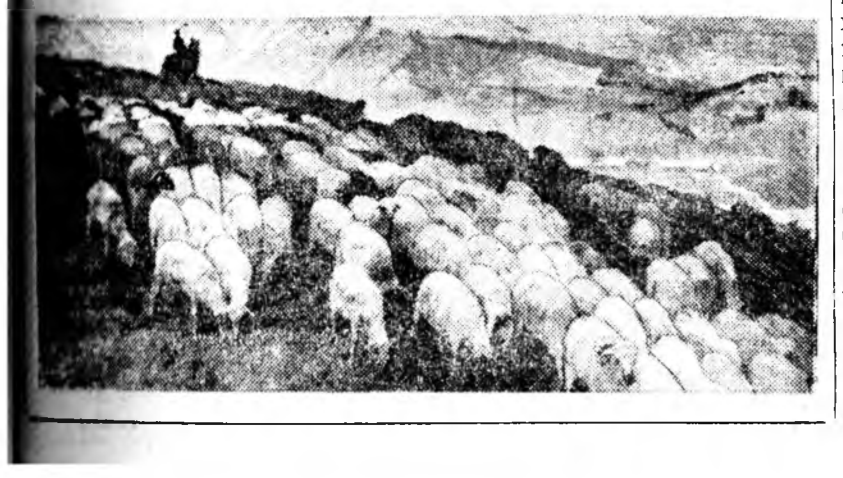
Д. ДУГАРОВ.

Республикын уран зураашад хабаадалсахань

ХАБАРОВСК. Сибирь болон Алас Дурна зүгэй уран зураашадай ажалые харуулһан выставкэ эндэ нээгдэхэнь. Тус выставкэ августын 25-да нээгдэхээр хараалагдана. Манай республикын уран зураашадай хэһэн, бүтээһэн хүдэлмэринүүд эндэ табигдахаар шэлэгдэнхэй. Тэдэнэй дунда мэдээжэ уран зураашад А. Н. Сахаровская, Т. Рудь, К. И. Сергеев, Е. Н. Неволина болон бусадай гоё һайхан зурагууд бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад Е. И. Неволина, К. И. Сергеев гэгшэдэй «Трактористка», «бэлшээжэ ябаһан хонид хадада» гэһэн репродукци харуулагдана.

ТЕАТР

Шэнжэлэн хаража үзэхэдэ...

Театрай сезоной дүнгүүд

Манай республикын гүрэнэй ород драмын театр Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудаар, мүн Баргажанай аймагаар айлшалаад, мүнөө түрэл городоо бусажа ерэбэ. Иигэжэ хоёр һарын туршада шахуу гастрольдо ябажа, театр үшөө нэгэ сезоноо үнгэргэбэ. Театр бүхэнэй жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэри хадаа тэрэнэй творческо замдаа бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан шухала шата болодог гээшэ. Тиимэ байнгүй яаха һэм, уран һайханай хүгжэлтэ дардам харгытай байдаггүй ха юм.

Үнгэрһэн жэл манай театрта шангахан хүдэлмэриин жэл болоо. Юуб гэхэдэ, манай театр энэ үе соо өөрынгөө репертуарые шэнэлэн табиһан байна. Урдань бидэнэр иигэжэ бодогшо һэмди: театрайнгаа репертуарта «олзо ехэтэй» шог зугаатай охорхон зүжэгүүдые табиха гэжэ оролдодог байгаабди. Театрта амархаяа ерэһэн харагшадые хүхеэхэ, энеэлгэхэ хэрэгтэй. Харин пьесын геройнуудтай хамта тэдэнэй сэдьхэл зүрхые хүдэлгэһэнэй, философиин гүн ехэ бодолнуудаар тэдэнэй тархиие зобооһоной хэрэггүй гэһэн һанамжа байдаг байгаа.

Манай энэ һанамжа тон буруу гэжэ өөһэдымнай ажабайдал харуулаа бэлэй. Удхынгаа талаар жэжэ, найруулгаараа һула, тиимэһээ ахир тулюураар бүтээгдэһэн зүжэгүүдые хүн харахаяа болижо эхилээ һэн. Тиимэл хадань харагшад манай театр тушаа шүүмжэлэл гаргажа, тэрэнэй хүби заяан тухай һанаагаа зобожо эхилээ һэн.

Энээнһээ уламжалан театрай коллектив, партийна организаци, уран һайханай совет энэ сезондо репертуараа шэнэлхэ, тиин манай үе сагай геройнуудай шэнжэ шарай харуулжа, мүнөө үеын хурса асуудалнуудые табиха, мүн арад зоной ходоодоо дурладаг классическа драматургиин эрхим һайн зохёолнуудые табиха гэһэн байгаа.

Энэ эрмэлзэлээ бэелүүлэн, үнгэрһэн сезониие театр «Домботой басаган» гэһэн Испаниин агууехэ драматург Лопе де Вега гэгшын зүжэгөөр эхилээ һэн. Гүнзэгы ехэ удха шанартай ушаралые режиссерой һайнаар шиидхэһэнэй, актернуудай роль бүхэндөө нэбтэрэн орожо наадаһанай ашаар зүжэг ехэ һонирхолтой, дура татамаар болоо һэн.

Энээнэй һүүлээр театрай коллектив дэлхэйн классическа драматургиин орёо бэрхэ зохёол—В. Шекспирэй «Гамлет» гэдэгые бэлэдхэжэ эхилһэн байгаа.

Энэ спектаклиин амжалтада олон хүн этигээгүй һэн, актернууд энээнэй орёо рольнуудые наадажа шадахагүй гэһэн бодолой түрэһэнииньшье нюуса бэшэ. Иимэ зүжэг харахаяа хүн ерэхэгүй гэхэшье ушар үзэгдөө бэлэй. Зургаа һарын туршада оролдосотой бэлэдхэл хэгдээ. Манай коллективэй гэшүүн бүхэн сагаа гамнаагүй, амаралтынгаашье үдэрые энэ бэлэдхэлдэ зорюулһан байха.

Тиитэһээр премьерээ табиха саг ерээ. Энээндэмнай харагшад ямар сэгнэлтэ үгэхэнь ааб? Иимэ бодол театрай бүхы коллективые хүлгүүлээ. 4 часай туршада зүжэг үргэлжэлөө. Эсэстэнь зал соо һууһан бүхы хүнүүд хүл дээрээ бодожо, хэдэн минутын туршада альга ташалганай замхахагүйдэ манай артистнуудай һанаан дүүрээ һэн: театрай коллектив зүб харгы шэлээ. Хүнүүд театрта ябажа эхилээ. «Гамлет» удаа удаагаар 20 дахин табигдаа.

Мүн совет драматург С. Алешиной «Палата» гэжэ пьесэ табигдаа һэн. Тэрээн соо хүнэй хуби заяан тухай, партиин XX съездын һүүлээр бурьялһан шэнэ дэбжэлтэ тухай, шэнэ шэнжын нэбтэржэ эхилһэн тухай, совет хүнэй хатуу зориг, арад зондоо алба хэхын тула бүхы амжалтаяа зорюулхаар эрмэлзэһэн, ёһото инаг дуранай һайн һайхан заншал тухай хэлэгдэнэ. А. Андреевэй романаар табигдаһан «Хүнүүд, зүб бурууемнай ойлгуулжа үгыт» гэһэн спектаклиие городой залуушуул һайхашаан угтаа.

Сезонойнгоо түгэсхэлдэ манай театр Владимир Ильич Ленинэй образ харуулһан «Мүнхын булаг» гэжэ В. Зориной арадай драма табяа. Энээниие Шэтэдэ табижа эхилээ һэмди. Шэтынхидэй халуун угталгын, газетэнүүдэй магтан бэшэһэнэй ёһоор, манай коллектив муу бэшээр хүдэлөө гээшэ ха.

Эдэ бүгэдэ манай театрые «нюуртай» болгоо, актернуудта хүсэндөө этигэхэ эрмэлзэл түрүүлээ, мүн шадабари ехэтэй режиссура болон артистнууд бии гэжэ харагшадые үнэншүүлээ.

Үнгэрһэн сезоной туршада театрай главна режиссер И. И. Прохонов коллективэй амжалтада ехэхэн хубитаяа оруулаа. «Домботой басаган», «Гамлет», «Мүнхын булаг» гэһэн спектакльнуудые тэрэ табяа. В. И. Ленинэй ролиие наадаһан Буряадай габьяата артист П. А. Дубовцев, олон рольнуудые наадаһан бэлигтэй актриса Б. И. Цветкова, мэдээжэ киноактер, мүнөө манай театрай артист И. И. Кутянский гэгшэд шадабари ехэтэй артистнууд байһанаа харуулжа, харагшадай халуун угтамжада ходо хүртэжэ байдаг.

РСФСР-эй габьяата артист, Буряадай АССР-эй арадай артист В. С. Гусев, Буряадай АССР-эй арадай артист Р. С. Бенская гэгшэдэй амжалта ехэтэй ажал ябуулгые тэмдэглэмээр. Мүн театрай залуушуул: В. В. Доман, И. Ф. Белых. Г, И. Щелкова, В. И. Ральчук, Г. И. Сафонова гэгшэд творческо замаа яһала амжалтаар эхилээ.

Гэхэ зуура зарим тэды алдуу гараа гээшэ. Баһал үнөөхи олзо ехээр оруулхын хойноһоо оролдожо, энэ үе соо удхаараа жэжэ, һула пьесэ табигдаа («Мяхкишевүүд лэ — һэргылэгты!»). Энэ пьесэ манай Улаан-Үдын харагшадай ургажа байгаа эрилтые хангахагүй байшоо.

Мүнөө үе сагые харуулһан репертуарые зохёохо, коммунизм байгуулгын эдэбхи үүсхэл, совет хүнэй һайн һайхан шэнжэ шарайе харуулһан зүжэгүүдые шэлэн олохо хэрэгтэ оролдосо ехэтэйгээр хандаха гээшэ театрай коллективэй амжалтын эшэ үндэһэн мүн гэһэн тобшолол үнгэрһэн сезоной дүнгүүдһээ хэхэ шухала.

М. Шолоховой «Хахалагдаһан шэнэ газар», «С. Метелицын, А. Ырчиковэй, Л. Никифоровэй «Павел Балтахинов» гэһэн зүжэгүүдые табилга театрай ээлжээтэ зорилго болонхой. Жэлһээ жэлдэ В. Шекспирэй зохёолой али нэгые заатагүй табижа байхабди. Тиихэдэ ородой классическа зүжэгүүдһээ М. Ю. Лермонтовэй «Маскарад», тиихэдэ залуушуулда зорюулан, А. Арбузовай «Үүрэй тоолоной город», В. Розовой «Түрын үдэр» гэһэн зохёолнууд бэелүүлэгдэхэ байха.

«Красные дьяволята» гэжэ пьесэ манай эгээн бишыхан харагшадта зорюулагдаха.

Ерэхэ сезондо харагшадтаяа байгуулһан холбоо барисаагаа театрамнай коллектив улам бэхижүүлхэ байха гэһэн бодол үндэһэ баримтатай.

А. АЛЕКСАНДРОВ,
гүрэнэй ородой драмын театрай директор.

ТҮНХЭНЭЙ ҺОНИНОЙ ТҮҮБЭРИ

ЭДИР БАГАШУУЛАЙ ТЕАТРТА

Ромка Пупырышкин замбуулинай онгосодо һуужа, аяар һарада ниидэхэ бодолтой үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн болоно. Һургуулида суггаа ябадаг нүхэд-пионернүүдһээ нюужа, ахир бирагүй ракетэ, телескоп дархална, холын аянда бэеэ һорихом гэжэ ехэл сүлөө зайгүй.

Хэды эрмэлзээ, оролдоошье һаань, урагшатай юумэн бүтэнэгүй. Гансаараа ха юм, ганса хүн юу бирахаб даа? Нүхэдэйнгөө һайн дурадхал оруулхада, юундэшье тоонгүй, сэсэрхэн шагнанагүйбиб гэһэн янзатай, еңгүүрхүү ехэ юм болоно. Һургуулидаа биратай һурадатгүйгөө, муу сэгнэлтэ абадагаашье мартажархиһан янзатай.

Дэмы талаар дээрэлхэһэн, шадахагүй юумэндэ ороод биб-биб гэһэн Ромкада үхибүүд зорюута хэлэбэд:

—Һарада мүнөө экспедици ниидэхэнь. Нэгэ мэдээжэ профессор-астрофизик тэрэниие толгойлно. Ши хожомдохошни байна, Рома.

— Эй, хүбүүд, туһалыт... Хүбүүд тэрэ профессортэй намайгаа ниидүүлхэеэ оролдыт,—гээд Пупырышкин пүлшэгэнэшэнэ.—Заатагүй туһалыт.

Үхибүүд тэрэниие гахайн мяханай консервын модон хайрсаг соо һуулгаад, замбуулинай корабльда хүрэтэр абаашахамнай гээд, шулуу малтан гаргадаг үүрхай соо асаржархина. Элдэб янзаар, энеэдэтэйгээр хубсалһан «һарын лунатик нойрмоглодог» хүнүүд Ромкые үгтажа, шог наада гарган хатаржа хэлэжэ, «ондоо түби дэлхэйдэ ошохын түлөө эрдэм һайнаар шудалха хэрэгтэй»,—гэжэ ойлгуулна.

Эшхэбтэр байдалда орожо пүлхышэһэн Ромка «саашадаа, нүхэд, битнай заһархаб, һайнаар һурахаб, юумэ хэхэ һаа хамтаараа хэлсэхэб» гэжэ өөрынгөө буруүе ойлгожо хэлэнэ.

Энэ хадаа Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй культурын байшангай сцена дээрэ пионернүүдэй театрай артистнар «Замбуулинай айлшан» гэжэ хүгжэмтэ водевиль харуулна. Бүхы геройнуудайнь ролиие пионернүүдэй байшангай драмкружогто хабаададаг үхибүүд наадана.

Энэ зүжэгэйнгөө үнэншэмэ байхын, хүнүүдэй һонирхон харахын түлөө багахан артистнар ехээр хүдэлһэн байна.

Харыт даа, Пупырышкин Ромкые этигэмэ зохидоор, бүхы нүхэдһөөнь таһарһан, бүтэсэгүй юумэндэ һаналаа табяад, үдэр сагаа алажа, һуралсалаа муудуулһыень Витя Шайдуров харуулна. Астрофизик профессор болож Юра Меньшиков, хүршэ Мария Карповна болож Люба Птелина һайн наадабад. Валерий Гулгонов бүри үнэншэмэ, зүгы харууһалдаг үбгэн болошоод, ёһотойгоор хабаадалсана.

Энэ хүүгэдэй театрай түрүүшынь зүжэг-концерт. Пионернүүдэй байшангай драматическа кружогто аймагай культурын байшангай режиссер А. П. Тронов ехээр туһалжа, нимэ театр эмхидхэлсэн, зүжэг наада харуулжа эхилбэ. Зүжэгэй түхеэрэлгые культурын байшангай уран зураашаа С. Крутиков, хүгжэмэйнь гүйсэдхэлгые Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин һурагша Н. Кислицина бэелүүлһэн байна.

«Замбуулинай айлшан» багашуулай түрүүшын зүжэг боложо, саашадаа үшөө һонин, шэнэ зүжэгүүд табигдаха аалам. Урагшатай һайнаар ургажа, үхибүүдэй театрай хүгжэхые хүсэе!

ШЭНЭ КЛУБАЙ БАРИЛГА ДЭЭРЭ...

Орьёл үндэр, огторгой тулаһандаа үндыһэн Саян уулын эгээл хормойдонь Таһархай тосхон оршоно. Эндэ «Восточные Саяны» колхозой нэгэ отделени байрладаг.

Энэ ажахы хоёр-гурбан жэлэй туршада үйлэдбэриин болон культурын барилгануудые эрхимээр бодхоно. Мүнөө зун Таһархайда 150 хүнэй һууритай харалгын залтай библиотекэ улаан булан, отделениин конторын байрлаХаар ехэ ехэ тэһалгануудтай клуб барижа эхилээ.

Барилга дээрэ 8 мэдээжэ, «алтан гартай» гүүлэһэн, шадамар бэрхэ модошо дархашуул хүдэлнэ. Коммунист, хуушанай барилгашан Дондок Манзыевич Прушенов бригадые хүтэлбэрилнэ.

—Мүнөө жэл Агуухэ Октябриин һайндэрые таһархайгаархин шэнэ клуб соогоо үгтаха юм,—гээд тэрэ хэлэнэ.—Барижа, дотор тоногыень түхеэржэ дүүргэхэбди.

ХОРИН ТАБАДАХИ ЖЭЛЭЭ

Манайхинда Ирина Базаровна Ошоровае мэдэхэгүй, танижагүй хүн тон үсөөн хэбэртэй. 25 жэл медицинскэ сестрагаар хүдэлжэ. олондо хэһэн тэрээнэй туһань сэгнэгдээ юм аабдаа.

Дайнай үеын жэлнүүдтэ Ирина Базаровна—залуу басаган Тоорын участогта ажалладаг байгаа. Хүшэр хүндэ саг һэн тииХэдэ. Унтаха нойроо, амарха сагаа мартажа, хүнүүдтэ туһалхые оролдон ябадаг байгаа.

Һүүлэй арбан юһэн жэл Хэрэнэй больницада хүдэлнэ. Энхэргэн зөөлэн, үбшэн хүндэ һайнаар хандадаг энэ эхэнэртэ эдэгэжэ гараад, баяртай ябаха хүнүүд олон.

Хүсэ шадал ехэтэй, мэргэжэлээ һайнаар дээшэлүүлһэн Ирина Базаровна арадай аша туһада ехэхэн юумэ хэхэ байха.

Б. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэ хотымнай ЛВРЗ-гэй райондо шэнээр баригдажа байһан 120 айлш байратай гэрэй барилга харуулагдана.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

Түрэл нютагайнгаа байгаалитай танилсана

Үргэн Буряад ороноймнай залуушуул, илангаяа һурагшад, Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ орожо, түрэл оронойнгоо ажабайдалые харуулһан экспонадуудтай танилсадаг, һонирходог болонхой. Музейдэ хадагалагдажа байһан экспонадуудаа бүри ойлгосотой байхынь тула залуу үетэнэй урда хөөрэлдөө, лекци үнгэргэжэ байдагбди. Хөөрэлдөөнүүдые музейн хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд үнгэргэдэг юм.

Музейн хүдэлмэрилэгшэд тэндэ орогшодоо граждан дайнай геройнуудтай, хүдөө ажахын, промышленностиин түрүүшүүлтэй уулзалга хэжэ, танилсуулжа байдаг бэлоо. Гадна, студентнүүд ерэжэ, музейдэ суглуулагдаһан материалаар курсовой, дипломно хүдэлмэрөө бэшэдэг. Москвагай гүрэнэй университедэй студентка Тихомирова, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Москвагай багшанарай институдай аспирант Л. Е. Гайцук, Эрхүүгэй урал зурагай училищиин студент Мамилов гэгшэд өөһэдынгөө дипломно хүдэлмэринүүдые манай музейһээ абажа бэшэһэн байна. Тиихэдэ республикын һургуулинуудай багшанар музейһээ экспонадуудые абажа, хэшээлдээ хэрэглэдэг болоһон.

«Музейһээ абаһан материал һурагшадта хөөрэжэ, харуулжа үгэхэдэм, булта һонирхоһон, республика доторнай үзэгдэдэг шубуудай байгаалитай танилсаһан байна» гэжэ музейн дэбтэр дээрэ Улаан-Үдын багшанарай училищиин багша Л. Г. Пастернак бэшэнэ. Мүн хүдөө ажахын, багшанарай институдуудай студентнэр олоороо ерэжэ, түрэл нютагайнгаа байгаалитай танилсадаг юм.

Манай республикын уран зураашад музейдэ олоороо ерэжэ, ан гүрөөл, шубуу шонхорой түхэл буулгажа абадаг байна.

Тэрэшэлэн республикын ниислэлэй ажалшадһаа гадна, аян замда ябаһан хүнүүд Улаан-Үдэдэ зогсожо, музейдэмнай орожо, буряад арадай түүхэ, ажабайдалтай танилсадаг болонхой. Һаяхан Свердловск городой нэгэ һургуулиин багша З. Ф. Черноголова хэдэн хоногой туршада Улаан-Үдэдэ байхадаа музейдэ орожо, байгаалиин уларил, тэрэнэй ажамидарал тухай һонирхоһон, хараһан, үзэһэн байна.

Һүүлэй үедэ аяншалагшадһаа гадна, музейдэ 100-һаа дээшэ ажалшад орожо, ажал хүдэлмэридөө хэрэгтэй материал суглуулжа абаһан байна.

З. ЯКОВЛЕВА,
музейн хүдэлмэрилэгшэ.

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай аян замда ябаха дуратайшуулай секци һүүлэй үедэ ажал хүдэлмэреэ һайжаруулжа, холын аян замда хододоо ябажа байдаг болоо. Эдэнэр хүшэр хүндэ гаталуууртай хабсагай, намаг соогуур ябажа, холын аян зам гаталдаг юм. Зураг дээрэ: студентка Эрдэни-Очур (Тувагай АССР) И. А. Альцман гэгшэд байгаалиин үзэгдэлнүүдые хаража байна. Доодо зураг дээрэнь аян замаа аргамжаар гаталжа ябаһан үс харуулагдана.

И. ЛЕОНОВОЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Нүхэр Н. С. Хрущевой тарианай ажахын институтда ошожо үзэһэн тухай мэдээсэл. Республикын колхоз, совхозуудай полинууд дээрэ таряа хураалгын хүдэлмэриин ябаса тухай; «Нүхэр Татауров этигэнэгүй...» гэһэн гаршагтай ветеринарна врач А. Белоглазовай корреспонденци. «Космос-37» ниидэн дэгдээ» гэһэн ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: Г. Коневинэй Баунтаһаа эльгээһэн «Үүрээр ажалаа эхилнэ» гэһэн репортаж; И. Парфеновой «Мастер» гэһэн гаршагтай корреспонденци «Һайн хүн тухай хөөрэжэ үгэе» гэһэн рубрика доро үгтэбэ. «Шэтынхид түрүүлһээр» гэһэн Т. Насыровай корреспонденци; хэблэлэй шэнжэлэл; редакцида ерэһэн бэшэгүүд болон түрэл орон доторнай боложо байгаа һонин тунхаглагдаба.

Гурбадахи хуудаһанда: «Түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэе гэһэн рубрика доро предприятинуудһаа абтаһан һонин мэдээсэлнүүд; А. Коротаевагай «Хоёр байрын эзэн» гэһэн корреспонденци; ТАСС-ай корреспондентнэрэй мэдээсэһэн уласхоорондын һүүлэй һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Хүдөөгэй ажалшадай ажабайдал тухай материалнууд; В. Николаевай «Арбан хүндэ долоон зуун жэл» гэһэн материал бии.

Сагаан уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үе үе үүлэтэйшэг байха, урда аймагуудаар бага зэргэ бороо орохо. Баруун тээһээ һулашаг һалхитай байха, 21—26 градус дулаан болохо.

Августын 17—18-най үдэрнүүдтэ бага зэргэ үүлэтэйшэг, һүүлшэг тээ зарим нютагуудта бага зэргэ бороо орохо. Хойто аймагуудаар һүниндөө 1 градус хүйтэнһөө 4 градус хүрэтэр, үдэртөө 18—23 градус дулаан байха. Бусад нютагуудаар һүниндөө 7—12, үдэртөө 23—28 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной августын 16.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Олимпиин гал асархань

ТОКИО, августын 14. (ТАСС-ай корр. Г. Гавриленко). Юрэ бусын даабари дүүргэхэ самолёт мүнөөдэр Японой ниислэл хотын аэродромһоо гараба. Грециһээ Олимпиин нангин галые Япондо асархань.

Агаарһаа добтолһоной һүүлээр

НИКОЗИ, августын 14. (ТАСС). Аралай баруун хойто районые августын 8, 9-дэ турецкэ авиациин бомбодоһонһоо боложо хосорһон киприодуудай фото-зураг ба тобшо намтарнуудые Кипртэхи греческэ газетэнүүд тунхаглажа үргэлжэлһөөр. «Хэдэн хүнэй гамтэһые хүсэдөөр нэрлэхэнь мүнөөдөө бэрхэтэй байна. Юундэб гэхэдэ, турецкэ самолёдуудай зэрлиг муухайгаар бомбодолгын үедэ үхэһэн киприодуудай хүүрые тусхай отрядууд бэдэржэ, суглуулан абажа үргэлжэлһөөр. Нилээд лэ олон хүн хосорһон байха» гэжэ Кипрэй правительствын түлөөлэгшэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Гутамшагаар буруу һүрөө

НЬЮ-ЙОРК, августын 14. (ТАСС). Урда Вьетнамай партизануудые мүрдэхэ тэһэн үшөө нэгэ ехэ ябуулга буруу һүрэшоо гэжэ американскэ хэблэл шантарангяар мэдээсэбэ.

Энэ добтолгонь августын 12-то эхилхэ ёһотой байгаа. Сайгонһоо баруун хойгуур 46 километртэ партизануудай байха зэргэтэй райондо Кханиин сэрэгэй 1000 солдадуудые американ лётчигууд 96 вертолёдоор буулгаа.

Гэнэдхэһэн ябуулга хэхэ гэһэниинь бүтөөгүй. «Дейли Ньюсэй» сайгонско корреспондент Джозеф Фридэй мүнөөдэр дамжуулһанай ёһоор, партизануудта эсэргүү энэ эгээн ехэ десантна добтолгонь буруу һүрэшоо. 2000 улаантан правительственна сэрэгүүдтэй дайралдангүй булгаалжа, шэдхэ шэрэнги соо хоргодошоо юм ха.

Студентнэрэй һаналаа нэгэдэлгэ

Сантандер хотын промышленна университедэй бүһалгаалан бодогшодтой һаналаа нэгэдэлгын забастовкодо Колумбиин национальна университедэй 8 мянган студентнэр хабаадаба.

Сантандертахи забастовко студентнэрэй эмхинүүдэй 12 хүтэлбэрилэгшые гаргаһан ябадал буруушаалгын тэмдэг болгон хоёр һара хахадай урда тээ эхилһэн юм.

* * *

Медельин хотын (Колумби) университедэй 200 гаран студентнэр Сантандер хотын промышленна университедэй бүһалгаалан бодоһон студентнэртэй һаналаа нэгэдэлгын демонстрацида хабаадаһанай түлөө 30 үдэр хүрэтэр түрмэдэ һууxаар, яла түлэхөөр сүүдлэгдэв.

«Вос пролтариа» газетын зааһанай ёһоор, студентнэр тушаа гаргагдаһан буруу шиидхэбэри «бүхы гражданинуудай дунда ехээр дураа гутаха ябадал үүсхээ», «Залуушуулай эрхэ сүлөөе дарахын тула» правительство ба университедүүдэй захиргаанууд хэһээлгын хэмжээ абана гэжэ тус газетэ зэмэлэн бэшэнэ.

Франциин министрнүүдэй соведэй заседани

ПАРИЖ, августын 14. (ТАСС-ай корр. Ю. Пономарев ингэжэ дамжуулна:

Гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарангүй байха гээшэ эб найрамдал сахилгын шухала нүхэсэл болоно, нимэ ёһо гурим Индохитад, Конго ба Кипртэ таараха байна гэжэ Франциин правительство мэдүүлбэ.

Франциин министрнүүдэй соведэй заседани боложо, уласхоорондын мүнөөнэй эгээн орёо асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Де Голиин хүтэлбэрилһэн энэ заседани дээрэ Зүүн-Урда Азиин, Конгын ба Кипрэй асуудалнуудаар Франциин баримталха хараа бодол тодорхойлогдоо.

Вьетнамдахи зүришэлдөөтэ асуудалые шиидхэхын тула 1954 оной зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ шухала гэжэ Франциин правительство мэдүүлбэ. Тэрэшэлэн 14 гүрэнэй шэнэ зүблөө зарлаха хэрэгтэй гэнэ.

Франциин правительствын һанамжын ёһоор, Кипртэ боложо байһан хёмороон юу харуулнаб гэхэдэ, Цюрихскэ договорой услови хуушараа, тиимэһээ Кипрэй асуудалаар Турциин ба Грециин правительствануд өөһэдөө шэнэ хэлсээ хэхэ, үгэсэ ойлголсохо ёһотой болоно. «Нимэ хэлсээ хэхэ ябадалые хүнгэдхэхын» тула Франци зохихо хэмжээ абахаар шиидээ гэжэ, министрнүүдэй соведэй заседаниин дүүрэһэнэй һүүлээр, информациин министр А. Пейрефит мэдүүлбэ.

Конгын асуудал «гадаадын хамаархалтагүйгөөр» шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ министр мэдүүлээ. Зүгөөр, Пейрефидэй саашадаа тайлбарилһанай ёһоор, тэрэнь Чомбедэ туһа хүргэхэгүй гэһэн удхатай бэшэ байна. «Энэ туһаламжа экономическа ба социальна шэнжэтэй байха ёһотой. Франци өөрынгөө зүгһөө тиимэ туһаламжа Чомбедэ үзүүлхээр бэлэн байна» гэжэ Пейрефит мэдүүлбэ.

Чомбедэ туһалхын тула

НЬЮ-ЙОРК, августын 14. (ТАСС). Африканска хэрэгүүдые эрхилхэ США-гай гүрэнэй секретариин туһалагша Меннен Уильямс Конго ошохо замдаа Ницце хотодо (Франци) түр зуура тогтоод, Леопольдвиль ошоһонойнгоо һүүлээр Африкын хэдэн гүрэнүүдэй түб хотонуудаар ябаха бэзэб гэжэ мэдүүлһэн байна. Американска хэблэлэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, Меннен Уильямсай африканска түб хотонуудаар ябаха мүнөөнэйнь аяншалга нэгэл юумэнтэй —Конгодохи патриодуудай хүдэлөөе даралгадань Чомбедэ хайшан гэжэ туһалха зорилготой холбоотой.

«Нью-Йорк Таймс» газетын Леопольдвильдахи корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, эндэхи тэмсэлые «Африкын шэнжэтэй болгохо» ябадал эгээн таарамжатай шиидхэбэри болохо байгаа гэжэ США ба Бельги тоолоно. Гэхэ зуура, «Юнион миньерэй» хүлһэнэй туһалагшада дэмжалгэ үзүүлхыень Африкын зарим ажал ябуулагшадые баадхаха гээшэ хүнгэхэн зорилго бэшэ байна. Меннен Уильямс «Африкын хэдэ хэдэн түб хотонуудта» хэлсээ хэжэ, энэ зорилгоёо хүнгэдхэхэ һанаатай.

ХАМТЫН ДЭЛГҮҮР

ЛОНДОН, Арабска хамтын дэлг байгуулха тухай документдэ ОАР- Ирагай, Иорданиин, Кувейтай ба С риин түлөөлэгшэд гар табиба га Рейтер агентствын корреспонд Каирһаа мэдээсэнэ. Дэлгүүртэ хаб даха гүрэнүүд хоорондоо мүнгэ бо продукциыа һаадгүйгөөр абалсаха жэ хараалагдана.

(ТАСС).

Улам шахардуу боложо байнхай

НЬЮ-ЙОРК, августын 14. (ТАС Негрнүүдэй бүһалгаан Натерсо (Нью-Джерси штат) хоёрдохи һүн боложо байна. Хотын негрнүү бүлгэмэй 20 хүтэлбэрилэгшэдтэй родой мэр Грейвс гэгшын хэлсээ ха байха үедэ шэнэ бүһалгаан бол Байра байдалыемнай һайжаруу хэмжээ абаагүйдэтнай негрит кварталнуудтахи бүһалгаан бол лагдахагүй гэжэ тэдэнэр мэртэ дүүлһэн байна.

Информационно агентствэнүү корреспондентнүүдэй Патерсон мэдээсэһэнэй ёһоор, негритян ту лэгшэдтэй саашадаа уулзахагүйб, лициин харуулшадай тоое хоёр хин олон болгохо, «хүсэрхэлтэ г гаа һаань, хүсэ хэрэглэн харюуса гэһэн захиралта үгөөб гэжэ Гре мэдүүлээ.

Шиидамай хүсөөр

НЬЮ-ЙОРК, августын 14. (ТАС Үнгэрөөшэ һүни Элизавет хото (Нью-Джерси штат) негритян зо хэһэн демонстрациие полиции шиидамдан намнаһан байна. «Гар харигты» гэһэн захиралта дүүргэх арсагшадые тэдэнэр захагүй шиид даа. Үсэгэлдэр Натерсон ба Элиза хотонуудай полици негритян зо хоёр демонстрацида хабаадагшад пистоледээр буудаба.

Полициин тунхаглаһан мэдээ ёһоор, Патесон хотодо үсэгэлдэр һү 60 тулалдаан болоо. Городой Грейвс «негрнүүдые номгодхохо» з сэгтэ полициинхидай ябуулгые хүтэлбэрилөө.

Нью-Джерси штадтахи демонст цинуудта хабаадагшадые барижа шаана.

ЗАЛУУ АМЕРИКАНЕЦ КУБА ТУХАЙ БЭШЭНЭ

Залуу американец Роджер Тоус 1963 оной зун Куба ошоод ерэһэн юм. Кубада юунэй боложо байһаниие ехээр һонирхоһон тэрээндэл адли 58 студентнэр хамта ябалсаа. Куба хорото халдабари тараана, тэрээндэ дүтэлжэ болохогүй гэжэ Америкын засагууд, хэблэлэй агентствэнүүд зүб хэлэнэ гү, али үгы гү гээд лаблан мэдэхые хүсэһэн байгаа.

Өөрынгөө нүхэдтэй хамта Роджер Тоус Кубын хото болон хүдөө нютагуудаар ямаршье һаадгүй аяншалаа. Хараха гэжэ хүсэһэн юумэеэ хараа, манай революци тухай ехэ юумэ хадуужа абаа. Холбоото Штадуудта бусахадаа сүлөөгөө алдахаб гэжэ мэдэжэ байгаад ошоһон юм.

Үнэхөөрөөшье, тэрэнэй һанаһан юумэнь тохёолдоо. Нью-Йоркын аэропорт дээрэ тэрэнэй, мүн нүдэйнь паспортнуудые буляан абаха, тэдэнэрые түрмэдэ хааха гэжэ полициин сагдаанар һэдээ. Зүгөөр эдэнэр хатуу зүрхэтэй байжа, полициинхидые сухариха баатай болгоо.

Роджер Тоус орондоо бусаад, үнгэрэгшэ жэлэй намар, үбэлэй турша соо Холбоото Штадуудай бүхы Зүүн, Дунда Баруун хизаарнуудаар ябажа, Куба тухай үнэн үшарые университедүүдтэ хөөрэжэ үгөө.

Америкэ түбиин түрүүшын социалис оронойбодото дээрээ ямар байһаниие Тоус шэнгеэр нюдөөрөө хаража мэдэхын тулада табан зуу тухай студентнэр энэ зундаа ерэхэ юм.

* * *

Роджер Тоус Куба тухай лекци уншахаһаа гадна, мүн аяншалга тухайгаа шүлэгүүдые бэшээ. «Эль Корно Эмплумадо» гэдэг Мексикын журнал Куба тухай тэрэнэй шүлэгүүдэй суглуулбариие англи, испан хэлэнүүд дээрэ һаяхан хэблэл гаргаа. Энэ номынь Гаванадашье абтаа. Тэрэнь оройдоо мянган хэһэгээр хэблэгдэһэн байна. Совет уншагшадые эгээн юрэнхыгөөршье энэ номтой танилсуулбал, туһатай шэнгеэр һанагдана.

Тэрэ ном «Наранай үрэ» гэжэ нэрэтэй, 47 хуудаһатай. Испаниин, Мексикын, Венесуэлын, Америкын, Пуэрто-Рикын, Кубын уран зураашад энэ номые зураглан гоёогоо. Тэрээн соо 19 шүлэг суглуулагданхай. Эдэнь багаханuудшье һаа, һонин. «Эль Корно Эмплумадо» энэ номдо орошол болгон, Тоусай бэшэгһээ абажа толилоо. Тоус өөрынгөө аяншалга тухай хөөрэнэ, өөрын намтар тухай зарим зүйлнүүдые мэдээсэнэ.

«Би Антонио Магадын нугшэһэн жэлдэ түрөө хүм,— гэжэ тэрэ хэлэнэ. — Нью-Йорк штадай Лонг-Бич нютагта ехэ болооб. Энэ штадтахи һургуулида ороод, удаань Мичиган штадай колледждэ һураа б. Тэрэнэй һүүлээр Мексикэ ошоо һэм. Эгээн түрүүлэн «Эль Корно Эмплумадода» хэблэгдэжэ захалаа. Зайжа ябадаг поэт студент боложо США-даа бусаһанай һүүлээр нэгэ больницын архивта алба хээб, садовнигоор шэрэшэнээр хүдэлөөб... Тэд нэгэшье цент нөөжэ шададаггүй байгааб. Тон ехээр уритөөб. Зүгөөр һайн нүхэдни намда ходо туһалдаг байба. Куба худар аяншалха арга бии гэжэ колледжын талаар хуушанай танил Крис Рейньерһээ нёдондо хабар мэдээд, тэрээнтэй нэгэдэбэб. Революци гэдэг юуб гэжэ хараха дурам хүреэ һэн. Би наймаан доллартойшье һаа, ехэ эршэ зоригтойгоор Куба ошооб. Тиигэбэ яабашье, гүрэнэй департамент бидэндэ һаад хэхэ гэжэ айгаа бэлэйбди. Ист-Сайда хотын станцида олон полициинхид суглараад байба. Тиишэ ошоо һаа. табан жэл түрмэдэ хаагдаха, паспортһаа һалаха, таба мянган доллар яла түлэхэ юм гэжэ гүрэнэй департаментын агентнүүд тайлбарилаа һэн. Олонхимнай энээндэнь анхаралаашье табяагүй. Кубада табин найман үдэрөө ехэл гоё һайнаар үнгэргөөбди...

Тоус өөрынгөө тэндэ хараһан юумэ тухай хөөрэнэ. Һурагшалаар дүүрэн Кубын һургуулинууд тухай, шэнэ заводууд тухай, загаһашадай суднанууд тухай, шахтанууд, машинанууд тухай, Кубын верфьнүүдтэ хүсөөн бүтээгдэдэг, «ород мотоорнуудаар хүдэлгэгдэдэг» гоё паруснигууд тухай бэшэнэ. «Ниитын жаргалай түлөө хүдэлмэрилдэг нэгэдэмэл арадые» Кубада хараа.

Орондоо бусаһанай һүүлээр тэрэниие яаһан тухайдашье Тоус ингэжэ хөөрэнэ: «Таун Холло митинг болоо һэн. Тэрэниие таһалдуулха даабаритай һүйдхэлшэд намнагдаа бэлэй. Америкэдэ харша ажал ябуулга мүрдэхэ комиссида хүдэлдэг расистнуудые элирүүлһэн бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Леви Лоудын хэлэһые һайшаалай хашхаралдаагаар угтаһан юм. Минии нүхэр Майк Браунай гарта сахариг углаад. мэдээгээ алдатар хабшажа байхыень хараад, минии оронойнимэ хүйтэн абаритайе ойлгон мэдэрээ бэлэйб».

* * *

Тоусай нэгэшье шүлэгынь 15 мүрһөө дээшэ болодоггүй, харин зариманиинь дүрбэн мүртэ багтадаг. Тиигэбэшье һудалай шэнэ хүсэтэйгөөр , сохилхые баадхамаар юумэ шүлэгүүд соонь бии. Эдэнь поэдэй түрүүшынхеэ хараһан, бодото байдалай баримтануудые үндэһэ болгон бэшэгдэһэн шүлэгүүд болоно. Оронойхоёрдохи хото—Сантьяго-де Куба гээшэдэ ошоһоной һүүлээр бэшэһэн шүлэгүүдынь, жэшээлхэдэ, иимэ байна. Тус хотодо 1963 оной июлиин 26-да национальна дураа гуталгын тэмсэл эхилжэ, Кубада бэеэ даанхай байдал олгоһон юм.

«Монкадын оршондо гансахан хүбүүгээ алдаһан хара хубсаһатай хүгшэнэй» образ уран зохёолшын сэдьхэл хүдэлгөө.

Матансс провинцидахи портдо ошоод, «Кубын эрье шадарһаа холо бэшэ ябаһан американхидэй шпион корабльнууд»... тухай дураа гутан байжа бэшэбэ.

Эдэ мүрнүүдые найруулжа дүүргээд байхадамни, үглөөнэй газетэнүүд ерээ һэн. Америкын гүрэнүүдэй организаци США-гай хашалта доро хорото шиидхэбэринүүдые гаргаа. Тиигэбэшье Латиин Америкын арадууд бидэнтэй хамта эдэ шиидхэбэринүүдые буруушаана гэһэн һайн мэдээнүүдшье мантан томо таршагуудта бии. Ухэл, дайн, хүсэрхэлгэ, һандарал — хархисуудай үүдхэдэг бүхы юумэ «үгы болог!» гэжэ хэлэхээр бэлэн, тиихэ зуураа Куба, Советскэ Союз, ерээдүйн һайн һайхан юумэ, тиимэһээ илалта туйлаха хүби заяатай, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүд мандаг! гэжэ хэлэхээр бэлэн байһан хэдэн миллион эрэшүүл, эхэнэрнүүд, хэдэн миллион Роджернууд, Тоусууд Латиин Америкэдэ, США доторшье бии.

Николас ГИЛЬЕН.
(АПН).

Гавана.

ФРГ-дэхи авиационно фирмэнүүдэй ябуулга

БОНН, августын 14. (ТАСС). Баруун Германиин «Авиациин ба космонавтикын бүлгэм» Мюнхендэ байгуулагдаад, тэндэхи «Бальков-Энтвиклюнген», «Мессершмит-аг», «Зибель-Верке-аг» гэдэг авиационно фирмэнүүд тэрээндэнь оробо гээд хэблэл мэдээсэнэ.

Иимэ нэгэдэл бии болгоһониинь юу харуулнаб гэхэдэ, Баруун Германидахи сэрэгэй авиационно промышленность өөрынгөө үйлэдбэри һэргэ ургэдхэхэ хүдэлмэри хэжэ дүүргэ сэрэгэй самолёдууд болон ракетэ дые бүтээхэ бундесверэй захилай е хэн хүбиие хангаха, тэрэшэ НАТО-е зэбсэглэхэ программа дү галгэдэ хабаадаха гэжэ оролдоно.

Энэ нэгэдэлдэ ороһон предприя нууд сэрэгэй самолёдуудые бүт гаргаха хэрэгтэ хабаадаха байна.

Америкын танкнууд—Конгодо

ПАРИЖ, августын 14. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэ американска самолёдууд 10 гаран хүнгэн танкнуудые танкистнуудтайнь хамта Леопольдвиль абаашаа гэжэ Франс Пресс агентство мэдээсэнэ. Мүн үсэгэл Холбоото Штадууд американска солдадые тээһэн транспортна 4 т самолёт Конго эльгээгээ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

▲ Мүнөө жэлдэ «ЗИЛ-157» гэжэ 2000 автомашина Кубада Советскэ Союзай үгэхэ тухай хэлсээн Гаванада баталагдаа.

▲ Турецкэ авиациин добтолгоһоо хохидоһон киприодуудта туһа хүргэхэ гэһэн шиидхэбэри Арабуудай Нэгэдэмэл Республика гаргаа. Тэрэнэй үндэһөөр, нилээд ехэ медикамент Кипртэ эльгээгдэбэ.

▲ ООН-ой Генеральна секретарь У Тан ООН-ой дэргэдэ байдаг Англиин, Австралиин, Австриин, Даниин, Ирландиин, Канадын, Шэнэ-Зеландиин, Финляндиин, Швециин түлөөлэгшэдтэй уулзаба. Тиихэдээ эдэ о нууд һаа Кипртэ эльгээгдэһэн с гүүдэй тооe олон болгохые гү байна.

▲ Японой ниитын аюулгүйе са ха комитет полициин сагдаана тооe 1970 он хүрэтэр 170 мян хүн болгохо, тайлбарилан хэлэбэл, мянган хүнөөр нэмээхэ гэһэн оро полицейскэ управлениин түсэ һайшаагаа.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ. гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов. идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41. 38-30. информации—32 74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00194. Зак. № 731.